

*“Schoone accoorden en
heerlijke melodieën”*

Van ‘Kerkgezag’ tot KOV Utrecht, 1853-2018

Frederiek Eggink

November 2018

Koninklijke
Oratorium
Vereniging
Utrecht

KOV 165 jaar!

KOV viert weer een jubileum en ter gelegenheid hiervan is dit prachtige boekje geschreven.

Uiteraard is er veel veranderd in al die jaren, maar wat opvalt is dat er ook veel hetzelfde is gebleven. Ja, natuurlijk beslissen en besturen vrouwen in ons koor nu ook. Als het nog zo zou zijn als in de 19^e eeuw, dat de heren na het zingen de koers van het koor gingen bepalen en de dames alleen maar goed waren voor het zetten van de koffie, had KOV al lang niet meer bestaan.

En, zeker, de grote verandering is dat we het kerkelijke karakter van het repertoire hebben verbreed met ook wereldse muziek. Maar verder zijn we nog steeds een koor dat kwaliteit wil leveren. We zingen, net als vroeger, grote muziekstukken onder leiding van talentvolle dirigenten, met begeleiding van goede pianisten/organisten of een orkest. Ook zijn er nog steeds gemotiveerde koorleden die tijd willen investeren in het leren zingen van nieuw repertoire. In het koor is er altijd aandacht geweest voor elkaar en nog is het zo dat koorleden met elkaar meeleven in goede en in slechte tijden. Ook het maken van gezamenlijke uitstapjes is een traditie geworden. En, toch wel bijzonder, er zijn in het koor altijd voldoende mensen bereid geweest om in een bestuur of commissie te gaan zitten. Al met al hebben veel koorleden er, door de jaren heen, met creativiteit en doorzettingsvermogen voor gezorgd dat het koor door kon blijven zingen.

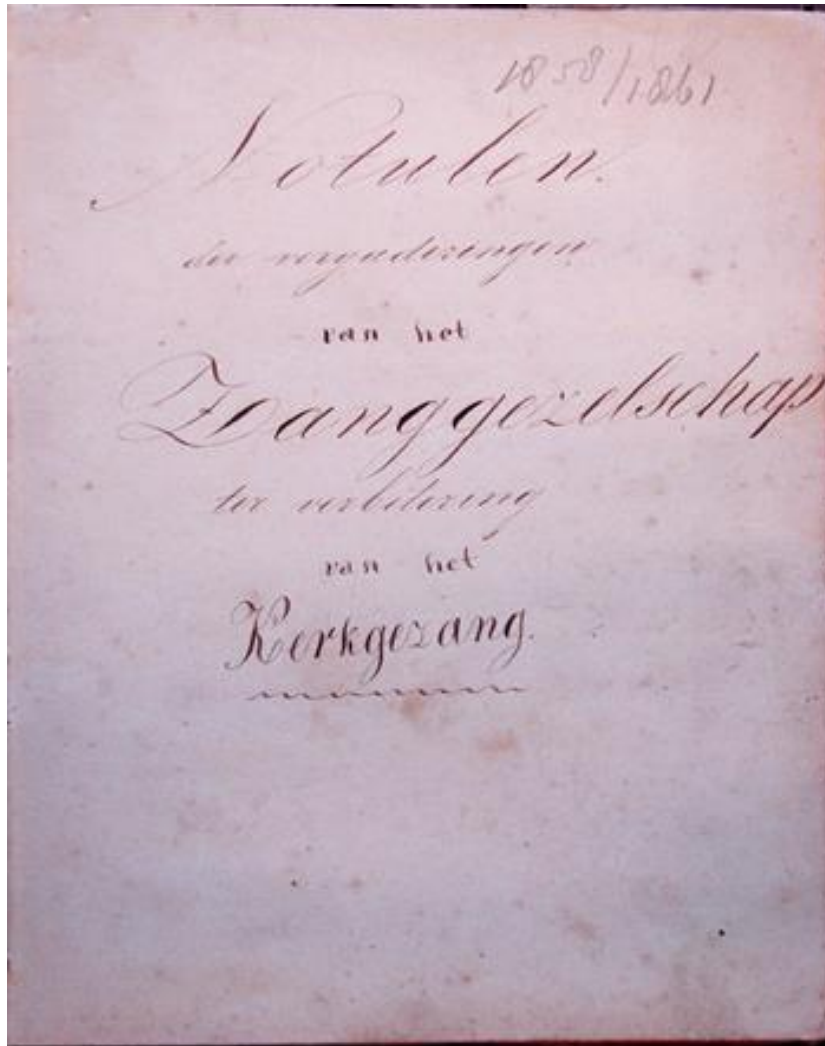
In het boekje is te lezen dat KOV in vroeger dagen veel geld gaf aan de minder bedeeden. Soms zoveel dat het eigen bestaan in gevaar kwam. Nog steeds staat in de Statuten dat wij regelmatig een benefiet concert geven, waarvan de opbrengst naar een goed doel gaat. Ook dat hoort bij KOV.

Dit boekje is tot stand gekomen door de inzet van ons voormalig koorlid Frederiek Eggink en een aantal enthousiaste leden. Hen wil ik zeer hartelijk danken: het resultaat mag er zijn. Zingen is heerlijk, zingen bij KOV is daarnaast ook gezellig. Komt u vooral eens met ons meezingen op donderdagavond (www.kovutrecht.nl)

Evelien Ribbens

voorzitter KOV Utrecht

'Schoone accoorden en heerlijke melodieën':
van 'Kerkgezag' tot KOV Utrecht, 1853 - 2018

Inleiding

165 jaar Koninklijke Oratorium Vereniging Utrecht “Kerkgezag”, een jubileum om bij stil te staan. Het koor anno 2018 is vol leven, bruisend en dynamisch, met trouwe leden, die veel waarde hechten aan kwalitatief goede uitvoeringen.

Pas geleden heeft KOV definitief haar nieuwe naam ontvangen, met Koninklijke goedkeuring. En, zoals hoort bij de moderne tijd, zal het koor nieuwe wegen inslaan en kiezen voor een gevarieerd repertoire, met religieuze en wereldlijke muziek, grote en kleinschalige stukken etc Tegelijkertijd zal, en dat gaat als een rode draad door de geschiedenis, KOV

een koor blijven, waar mensen zich thuis voelen en zich onderling verbonden weten in sfeer en cultuur. Het sociale element blijft belangrijk en hoort bij de vitaliteit en identiteit van het koor. Het plezier in zingen met elkaar, dat stond in het verleden en staat ook nu voorop. KOV 165 jaar! Kunt u het zich voorstellen?

Tijdens die 165 jaar wisselden succesvolle en ‘magere’ perioden elkaar af. Talrijke besturen hebben hun uiterste best gedaan om het koorleven te organiseren en het koor in moeilijke tijden overeind te houden. Vele koorleden hebben meegewerkt aan prachtige concerten en aan de grote jubileafeesten. Een twintigtal dirigenten zwaaide, soms wel 30 of 40 jaar lang, de scepter en drukte hun stempel op de uitvoeringen van het koor. Onder het motto: *‘zang is een gave Gods’* (zie statuten, artikel 2, april 2003), *‘zang is om te stralen’* en *‘zang is om samen te delen’*:

De vereniging erkent dat de muziek, evenals iedere kunst, een gave Gods is en in de eerste plaats moet worden gewijd aan de dienst van Hem die haar heeft geschapen en gegeven.

De naam ‘Kerkgezag’ als naam van het koor wordt gebruikt tot ongeveer 2000 en nog in de jaren negentig van de twintigste eeuw worden de leden in hun nieuwsbrief aangesproken als ‘beste Kerkgezangers’. Pas na 2003 is het usance geworden om officieel van KOV te spreken en ‘Kerkgezag’ langzamerhand te laten vervallen. In 2016 zijn definitief de statuten gewijzigd, is artikel 2 weggelaten en de naam ‘Kerkgezag’ geschrapt. Het koor heeft dan definitief de naam ‘Koninklijke Oratorium Vereniging Utrecht’ gekregen.

Hoofdstuk 1. ‘Ontluikend koorleven’

In het midden van de 19^e eeuw was Utrecht nog een stil en klein conservatief provinciestedje, waar ‘de afstand tussen de verschillende rangen en standen in ouderwetschen stijl’ in acht werd genomen. Maar het ‘ontluikend’ koorleven van “Kerkgezag” (opgericht in 1853) speelde zich wel af tegen

een bloeiend muziekleven. Componisten als Clara en Robert Schumann, Brahms en Liszt kwamen graag hun eigen werk in Utrecht uitvoeren. Vanaf ongeveer 1860 vervulde Richard Hol, componist en dirigent van onder andere het Toonkunstkoor (opgericht in 1829), een belangrijke rol in de muziekwereld van Utrecht. Tot zijn voornaamste leerlingen behoorden Johan Wagenaar en Catharina van Rennes, die beiden, ieder op hun eigen manier veel furore maakten met hun composities. Johan Wagenaar is naast zijn serieuze werken ook bekend geworden om zijn komische opera's, Catharina van Rennes om haar aansprekende melodieuze liederen voor kinderen.

Catharina van Rennes (1854-1940) en Johan Wagenaar (1858-1941)

In de tijd van de oprichting van Kerkgezag was muziekbeoefening voornamelijk een zaak van de gegoede burgerij. Er waren wel enige koren, zoals Toonkunst en vooral 'Liedertafels' (naar Duits voorbeeld), waar mannen elkaar troffen met niet alleen een lied in de mond, maar tevens met een glas in de hand. Verder bestonden er in die tijd ook koren, die de kerkzang tijdens de diensten wilden verbeteren. Dat mocht ook wel, want deze was zeer gebrekkig. Orthodoxe christenen hadden de neiging om de liederen alleen maar zo hard te brullen als mogelijk was. Een beschrijving van een tijdgenoot over zingende mannen in de kerk luidt: 'Als koeijen die naar de stal verlangen, stonden zij daar en loeiden, ja loeiden in de eigenlijke zin van het woord'. Aan dit 'loeien' in de kerk dus wilden de leden van Kerkgezag iets doen.

Pril begin

“Het was aan den avond van den 10 november 1853, dat in de ‘meesterswoning’ aan den Springweg eenige dames(8) en heeren(10) bijeenkwamen om, gelijk zij meermalen deden, zich onderling te oefenen in koraalgezag, onder leiding van de onvergetelijke Hendrik Jan van Lummel”.

Het was op diezelfde avond dat men gevoelde zich nauwer te moeten aaneensluiten ter beoefening van het goede doel. Kortom: deze dames en heren besloten een *vereniging* op te richten, op dat moment geheten: ‘Zanggezelschap ter verbetering van het Kerkgezag’, enige jaren later officieel omgezet in: ‘Utrechtse Vereeniging voor Kerkgezag’. De eerste voorzitter werd ‘bovenmeester’ Hendrik Jan van Lummel en korte tijd daarna ook de directeur, dat wil zeggen de dirigent van het koor.

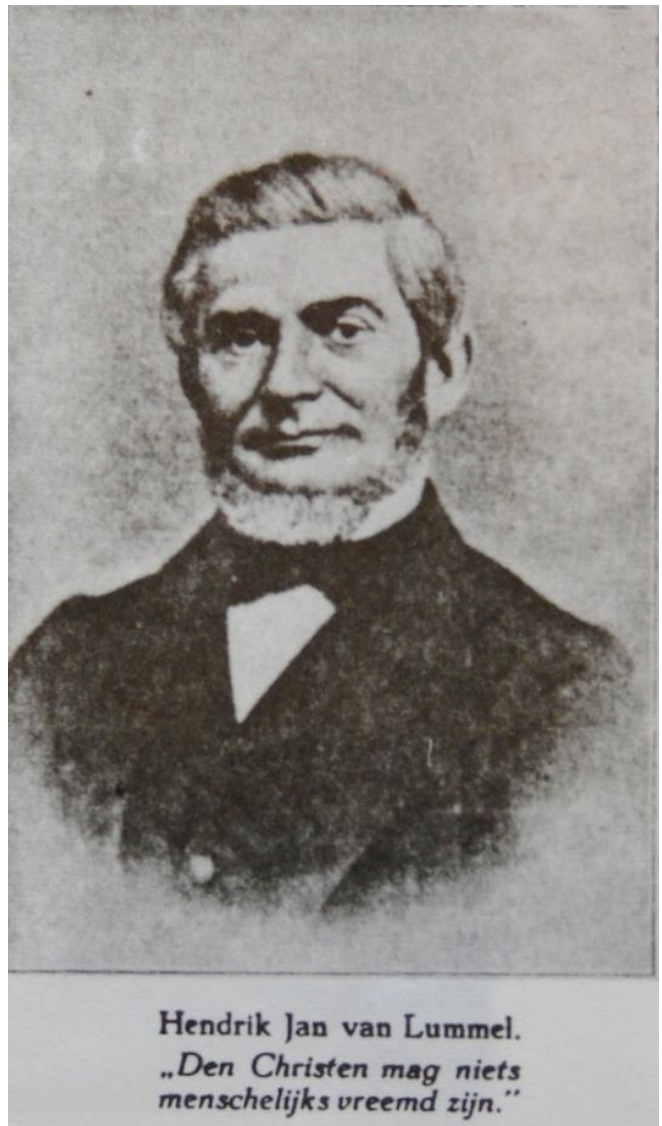
Op zondag verspreidden de koorleden zich over de verschillende protestantse kerken in de stad om de gemeentezang te ondersteunen. De psalmen konden de meeste gewone kerkgangers nog wel zingen, maar de gezangen uit de bundel die in 1836 was uitgegeven, daar hadden ze wel graag wat hulp bij. Je ziet het voor je: dames- en herenleden uit Kerkgezag, die in kleine groepjes bij de aanvang van de dienst de kerk binnenglipten, ergens vooraan gingen zitten en zo harmonieus als mogelijk de liederen voorzongen! ‘Kerkgezag’, dat werd bijna 150 jaar lang geuzennaam van het koor, waar men trots op was.

(ill. uit jubileumboek 1953, dame en heer uit 1853)

Hendrik Jan van Lummel (1815-)

eerste voorzitter en dirigent van “Kerkgezag” was als bovenmeester verbonden aan de vierde Diaconieschool van de Hervormde Gemeente op de Springweg in Utrecht. Als jongeman had hij eigenlijk zendeling willen worden, maar zijn vader stierf jong en hij koos voor een schoolmeestersbestaan. Van Lummel was aanhanger van de Réveilbeweging, gericht op een sterke persoonlijke beleving van het geloof, een beweging die ook veel aan liefdadigheid deed. Hij werd onder andere bekend door zijn zelf getekende schoolplaten en zijn geschiedboeken voor de jeugd over de Tachtigjarige Oorlog in Utrecht.

Op het einde van zijn leven kreeg hij ook naam buiten christelijke kringen en werd hij lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde. Wij mogen hem eren als de stamvader van KOV. Wat hij aan normen en waarden meebracht, zijn geest van christelijke naastenliefde, maar ook van doorzettingsvermogen, ijver en plicht hebben heel lang doorgestraald bij generaties van besturen en leden van het koor. Van Lummel was beslist muzikaal, componeerde muziekstukjes en zorgde voor de heruitgave van het beroemde Nieuw Geuzenliedboek in 1874.

*Schoolplaat van
Van Lummel:
"Slordigheid,
onvoorzichtigheid
en snoepzucht"*

Van koortje naar koor

Het koor 'Kerkgezag' kenmerkte zich al vroeg door een combinatie van kwaliteit en gezelligheid, de twee componenten die nog steeds bij uitstek gelden. 'Minkundige zangers' werden al in 1861 in een apart uurtje onderricht in 'enige kennis van de muziek', door de jonge onderwijzer de heer Enderlé. Het blijkt dan al gauw, dat 'Kerkgezag' hogere ambities heeft! Na zestien jaar, dus omstreeks 1869 begint het koor ook met eigen optredens, zowel in concerten 'met welwillende medewerking' (bv. aan evenementen van charitatieve instellingen), als in eigen uitvoeringen. Doch altijd staat 'de kunst in dienst van de liefdadigheid'. Onder de vele goede doelen in de 19^e eeuw die werden ondersteund: de Diaconie, de Havelozen School, het Wezen- of Blindeninstituut, de Vereniging voor Drankafschaffing en natuurlijk regelmatig de Zendingsvereniging en het Bijbelgenootschap.

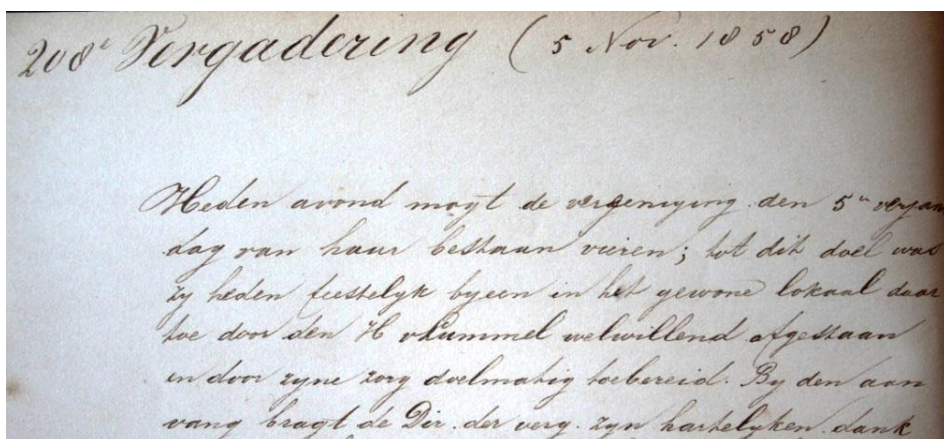
In deze tijd ook ontstonden de eerste statuten en kreeg de vereniging haar eigen vorm. Het koor groeide al snel uit tot zo'n 50 leden, maar kende een vrij groot verloop. Het aantal aanwezigen per repetitie varieerde.

De leden repeteerden in de zomer gewoon door. Wel valt op, dat er veel minder mensen in de zomermaanden aanwezig waren. Welgestelde lieden gingen dan de stad uit.

De meeste koorleden van het eerste uur waren betrekkelijk jong, afkomstig uit de gegoede burgerij en de middenstand en betrokken bij de protestantse kerk of school. Vanwege de Marnixschool van Van Lummel kon het koor bovendien beschikken over genoeg onderwijzers en kwekelingen als zangers/zangeressen. Het zangkoor was de plek waar deze jongeren het geloof op hun eigen manier konden beleven, waar jongens ‘hun meisje van de zangvereniging’ ontmoetten, waar men gezellig bijeenkwam en samen van de muziek genoot.

In de eerste 50 jaren werd van elke vergadering (= repetitie) een verslag gemaakt (maar helaas zijn niet alle notulen tot ons gekomen). De secretaris schreef de notulen met de hand op, zij het wel de ene keer leesbaarder dan de andere keer. Uit de notulen wordt de gang van zaken binnen Kerkgezang duidelijk. In de pauze stemden de heren (dames werden daarvoor niet uitgenodigd) ‘democratisch’ over bijvoorbeeld de contributie (in 1863 kwam een voor die tijd forse verhoging met f 0,25). Ook besloot men welk type muziekstukken het koor ging zingen: vanaf 1858 naast ‘koraalgezangen’ ook ‘feestgezangen’. Daarnaast sprak men over deelname aan zendingsfeesten en over de bestemming van de baten uit concerten.

Zo wordt eind 1858 besloten geen jaarbijeenkomst te houden maar ‘de

gelden te doen uitdeelen aan huisgezinnen die door de heerschende ziekte (cholera) geleden hadden’.

Traditie is namelijk om omstreeks de oprichtingsdatum een ‘Feestelijke Bijeenkomst’ te organiseren:

‘Heden avond mogt de vereniging den 5^e verjaardag van haar bestaan vieren; tot dit doel was zij heden feestelijk bijeen in het gewone lokaal daartoe door den H.v. Lummel welwillend afgestaan’.

Onder strenge ballotage werden nieuwe leden toegelaten, mits ze ‘in geloofsbegrippen overeenstemden’. Het koor bood de gelegenheid zich in eigen protestantse kring te ontwikkelen en zelfs te emanciperen. Ook vrouwen konden in het koor namelijk al gauw bepaalde taken op zich nemen. Het is niet duidelijk of ze mochten stemmen, de eerste jaren was dat zeker niet het geval. Later (rond 1900) was dat waarschijnlijk wel zo, zo lezen we in notulen van andere, gelijkende, christelijke koren uit die tijd.

Uitvoeringen

Wat zong men zoal tijdens uitvoeringen? In de begintijd bestond een concert

voornamelijk uit korte losse stukken, soms afgewisseld met instrumentale stukken. Uit een bewaard gebleven programma (1881) blijkt dat naast geestelijk werk ook een ‘Jagdlied’ en ‘Abschied vom Wald’ van Mendelssohn zijn uitgevoerd, naast Niels Gade wel de meest geliefde componist in die tijd. Ook Nederlandse composities van Viotta, Verhulst en later Röntgen stonden op het repertoire. Daarnaast programmeerde Kerkgezag al vrij vroeg delen uit oratoria, een teken dat toen al een hoog niveau werd nagestreefd.

Feestelijke gelegenheden

De jaarvergaderingen in het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen (1847) aan de Mariaplaats hadden een feestelijk karakter. Zo meldt het verslag over 1881: ‘De zitplaatsen achter tafeltjes werden ingenomen en de glazen gevuld. Er werd een "opera fantastique" opgevoerd getiteld de "Paradijsroovers"’.

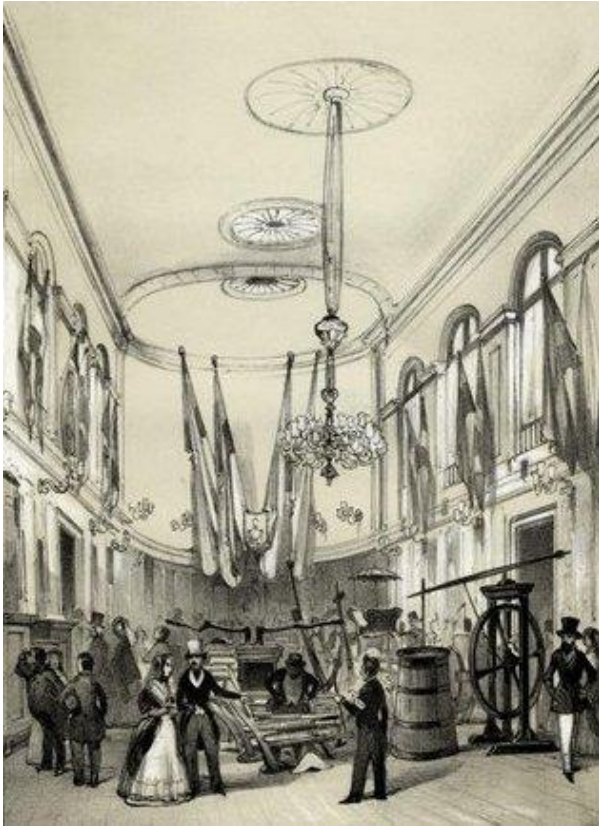
Verder een 'toneelstukje, duetten, ook instrumentale quartetten' en tenslotte volgde 'eene musicale verloting'. De commissie deelde mutsen uit in de vorm van bisschopsmijters met een gat aan de voorkant en er werd een dwaas lied gezongen, achterin de muts was het lied geplakt. Dit eindigde met een vrolijke optocht door de zaal. Het feest ging nog door tot 2 uur 's nachts!'

Gebouw Kunsten en Wetenschappen (1859)

In november van 1883 werd besloten een piano aan te kopen. Die bezat de vereniging nog niet. Op het jaarfeest vond een komische voordracht plaats: heren traden in nachtgewaad op, voorzien van trommels, bekkens en potten. Een jaar later bleek die piano nog niet geheel afbetaald, want het potje ging naar het Oranje Weeshuis, dat het geld veel harder nodig had!

In 1883 werd het 30-jarig bestaan uitgebreid gevierd in het gebouw van Kunsten en Wetenschappen aan de Mariaplaats: *"Enige dames vormden een Tableau Vivant, Apollo hulde brengend aan de vereniging, hetwelk bij een duist're zaal en verlicht door bengalisch vuur zeer veel effect maakte!"*.

En wat verderop in het verslag: *“Er waren overal guirlandes aangebracht geflankeerd door onze nationale kleuren, aan beide zijden een nis van groen met de jaartallen 1853-1883 om de feestvreugde te verhogen”.*

Hoofdstuk 2. Utrechtse stijfheid afgelegd

De stad Utrecht breidt zich in de jaren '80 en '90 sterk uit en er ontwikkelen zich allerlei moderne industrieën zoals de metaal- en machine-industrie. Het is ook

de tijd van sociale onrust in de steden en de opkomst van het socialisme (Troelstra).

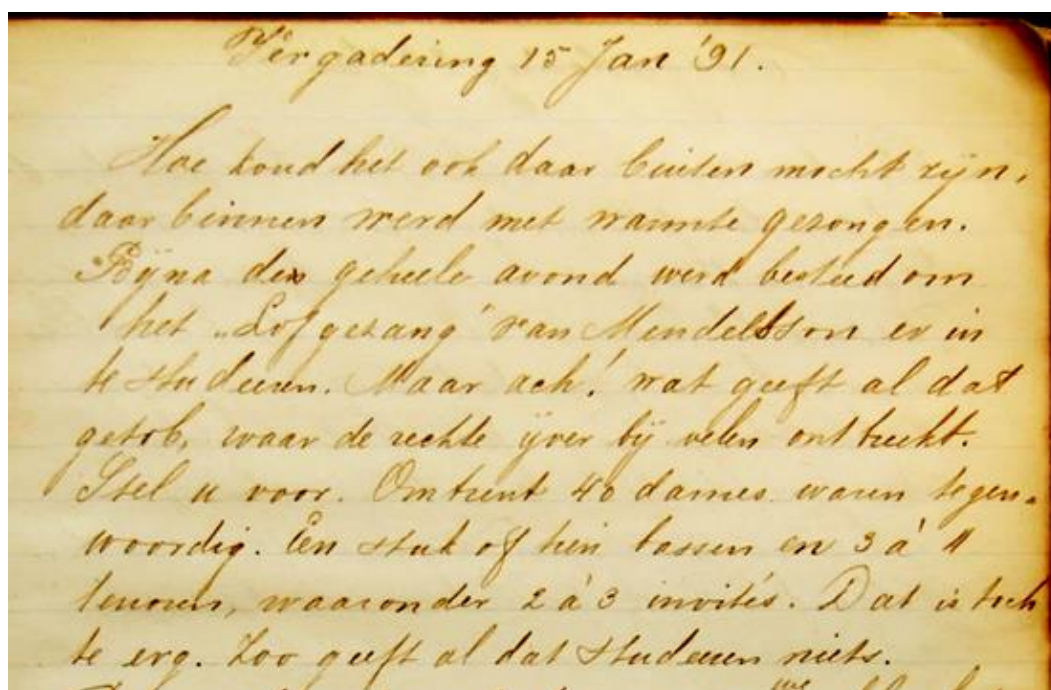
Onder het ledenbestand van Kerkgezang bevinden zich dan behalve onderwijzers, ook ambtenaren en middenstanders en een aantal vooraanstaande ondernemers. Dit gaat zo door in de 20^e eeuw. In deze jaren gaat er in het koor het een en ander veranderen. De leden zijn overwegend jong, jolig en vooral mondiger. Het komt regelmatig voor dat het bestuur om allerlei redenen niet tevreden is over de gang van zaken en dit blijkt uitvoerig uit de notulen en zeker ook uit de verslagen van de bestuursvergaderingen. De leden worden kritischer. Hoewel Kerkgezang een christelijk zangkoor is, is ook in het koor iets van die mondiger tijdgeest te merken!

Het lijkt er overigens op, dat de jaren '90 van de 19^e eeuw niet de beste jaren van het koor waren. Geld was er altijd te kort. Geen wonder: alle baten gingen regelrecht naar liefdadige doelen. Subsidies bestonden er toen nog niet, dus was men afhankelijk van gulle gaven. Ook werd er voortdurend geklaagd over de geringe opkomst van de leden. Bovendien kwamen ze veel te laat binnen of gingen te vroeg weer weg.

Uit de Notulen van de jaren '90

De secretaris de heer *Raatgever* notuleert geregeld op moralistische toon, op sommige momenten bepaald humoristisch! Uit de notulen van 12 dec. 1890: 'Op verzoek van de dirigent was een der dames uit het koor bereid een solo uit *Lobgesang* op zich te nemen. Dit vergemakkelijkt het voor het koor om aan het zingen te wennen. Deze juffrouw verdient door hare goede wil en bereidvaardigheid wel iets meer dan door enkele dames uitgelachen te worden. Kan men het beter doen dan zij, welnu wees dan eerlijk en stelt de directeur voor dat hij het U laat doen, ziet ge evenwel dat ge het niet kunt verbeteren, onthoud u dan van uitlachen'.

15 jan. 1891: 'Hoe koud het ook daar buiten mocht zijn, daar binnen werd met warmte gezongen'. Bijna de gehele avond werd besteed om het "Lofgezag" van Mendelssohn er in te studeren. Maar ach! Wat geeft al dat getob, waar de rechte

ijver bij velen ontbreekt. Stel U voor: omtrent 40 dames waren aanwezig, een stuk of 10 bassen en 3 a 4 tenoren, waaronder 2 a 3 invités. Dat is toch te erg. Zo geeft al dat studeren niets. Doch er werd

dien avond dapper doorgezongen en men had zeker den gehelen nacht doorgejubeld indien het klokje van tien niet velen huiswaarts riep'.

Er wordt ook, en vaak met succes, opgetreden. In de notulen van mei 1891 klinkt de loftrumpet: 'Bravo! Dat hebben jelui er kranig van afgebracht! Buiten verwachting. We hebben met "Lobgesang" onszelf overtroffen!' De dirigent krijgt de lauwerkrans om!

Het 40-jarig jubileum in 1893 wordt gevierd in de grote zaal van Tivoli aan de Kruisstraat, compleet met een flink koor van 200 'woelige' kinderen. Het concert is uitverkocht, de baten gaan naar het Weeshuis van de Diaconie. Op 6 november 1894 wordt, na een stuk van Händel, o.a. 'In 't Bosch' van Mendelssohn ten hore gebracht: *'van welke taak wij ons, op het zakken van een halve toon na, zeer goed kweten'*. Het oude Wilhelmus werd daarna staande aangehoord (hier rezen we een halve toon). Na de vergadering werd het koor verzocht in de stemkamer te gaan, alwaar het ter verfrissing een glas wijn kon gebruiken, hetgeen met een luid hoera! werd begroet'.

Zeker voor een christelijk zangkoor, gaat het er vrolijk aan toe. Zo lezen we op 13 juli 1893: *'Twee heren hadden het plan omarmd de dames op kersen te onthalen. Er werd gretig gebruik van gemaakt zodat er weldra niets meer dan wat platgetrapte kersen en de pitten overbleven. Hoogst voldaan en in de vrolijkste stemming keerden wij huiswaarts'*. Twee jaar eerder ging een hele groep jonge koorleden na een half uurtje repetitie, het was zomer, doodleuk roeien! In 1894, in een heftige vergadering zonder dirigent en voorzitter: *'Er was ontevredenheid genoeg: een van die overoude rijenkwesties van de dames; laten ze toch goed begrijpen dat niet het op de eerste rij staan ons kan helpen, maar eendracht en zingen, waarlijk goed zingen kan alleen eene vereniging in bloei doen toenemen'*.

Crisis en ommekeer

Treurig is het gesteld tijdens het zingen in de Domkerk op 25 april 1897. De tenoren kwamen op één na niet opdagen! De bassen moesten hun plaats innemen. De directeur was verontwaardigd. Waarom geen boodschap gezonden of gezegd dat ze toch niet van plan waren om mee te zingen? Gepast was 't in geen geval om 'in de kerk een mal figuur te laten maken'.

Het aantal leden fluctueert enorm: in korte tijd is er in de jaren achtiennegentig een teruggang van 85 naar 35 leden. Bestuursleden komen en gaan. De secretaris rapporteert aldus: *'Onze vereniging gaat de kreeftengang. Daar is geen regel, geen orde, geen animo. Dikwijls vragen we ons af met welk doel de leden of liever enkelen onzer hier telkens vrijdagavond bijeenkomen, om te zingen. Eilieve, laat ik u even doen opmerken, ik heb gezegd'*. In 1898 biedt de voorzitter wederom zijn ontslag aan. Niemand wil meer in het bestuur. Dit had het einde van het koor kunnen betekenen.

Uiteindelijk wordt op 29 mei 1901 een buitengewone vergadering belegd over het voortbestaan van 'Kerkgezag'. De repetities worden slecht bezocht en het regent opzeggingen. Besloten wordt om na ruim 40 jaar eindelijk een vaste repetitieavond in te voeren en extra tombola's te organiseren om de kas te spekken! Na 1904 begint het beter te gaan. Dhr. Jenken, een bekende Utrechtse ondernemer, geboren in 1828, een oud en getrouw lid, wordt in dat jaar gehuldigd. Hij is dan 50 jaar lid en het koor wijdt een speciale feestavond aan hem, compleet met terzetten,

kwartetten, voordrachten en toneelstukjes en tot slot een zangwedstrijd voor dames en heren.

*Kooruitje
1903 naar
Driebergen*

'Boschuitvoeringen'

Al vanaf 1900 zijn er zogenaamde 'Boschuitvoeringen' geweest. Het koor ging dan op stap: *'Op woensdagmiddag toog men naar Driebergen. 'En langzamerhand nam de vreugde toe totdat de Utrechtsche stijfheid voorgoed was vaarwel gezegd'. Eerst werd er gedronken en gegeten. 3 uur werd er gedraafd, geklauterd en gesprongen. Laat in de middag volgde een opvoering 'weldra ruischten de toonen in schoone accoorden en heerlijke melodieën'* Dit moest toch wel een band scheppen!

Na 1904 kwam er een bekwaam bestuur, dat zich veel moeite getroostte om mooie concerten te organiseren en dat o.a. gebruik kon maken van vele goed geschoolde leerlingen van de zangschool die in 1893 was opgericht. Dit bestuur zorgde voor een gedenkwaardig moment in de historie: in 1908, na 55 jaar, ontving het koor per handgeschreven brief het predicaat 'Koninklijk' en mocht het zich voortaan 'Koninklijke Utrechtsche Vereeniging voor Kerkgezag' noemen. Zo rond die tijd begon men voor het eerst (vrijwel) gehele oratoria te zingen. Zo is bekend, dat in 1905 Josua van Händel op het programma stond, in 1906 die Schöpfung van Joseph Haydn en in het jaar 1908 voerde het koor Die Jahreszeiten, ook van Haydn, uit.

*Uit: het verzoek om het koor het predicaat **Koninklijk** te verlenen uit 1908:*

- Dat de vereniging is opgericht op 10 november 1853- ten doel hebbende de beoefening van het Kerkelijk en Godsdienstig gezang in gemengd koor ----- hoofdzakelijk met het doel om verbetering te brengen in het toenmalig Kerkelijk gezang bij de Hervormde Gemeente;

- Dat genoemde vereniging bovendien door het uitvoeren van Oratoria en andere koorwerken, het geven van Volksconcerten, aan welke uitvoeringen en concerten tegen geringe entree's voor een

ieder toegankelijk werden gesteld, steeds ijverig heeft medegewerkt aan den bloei en de ontwikkeling van het muzikale leven te dezer stede;

- Ook aan vele philanthropische instellingen alhier, door het schenken van de baten der uitvoeringen, geldelijke steun heeft verleend en het voortbestaan van menige instelling heeft bevorderd;

- Dat zij --- in 1893 is overgegaan tot oprichting eener zangschool, in welke inrichting voortdurend aan een groot aantal kinderen (ca 100) zangonderwijs wordt gegeven.

Ondertekend door het Bestuur:

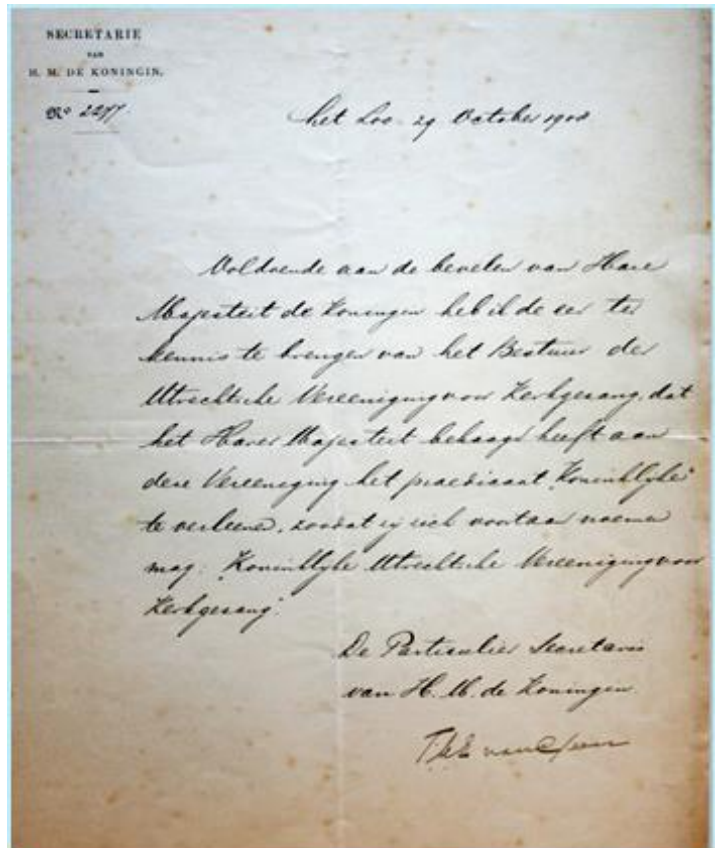
H. Bardeloos, voorzitter, Ambtenaar Gemeente-secretarie

F. Korteweg, Adjunct-Boekhouder, Gemeente Ontvanger

A.N. Rapis, Ambtenaar, Steenkolen Handelsvereniging

W. Blom, IJzerhandelaar

Chr. Godijn, Boekhouder, allen wonende te Utrecht.

Hoofdstuk 3. Naar een Koninklijke Oratoriumvereniging

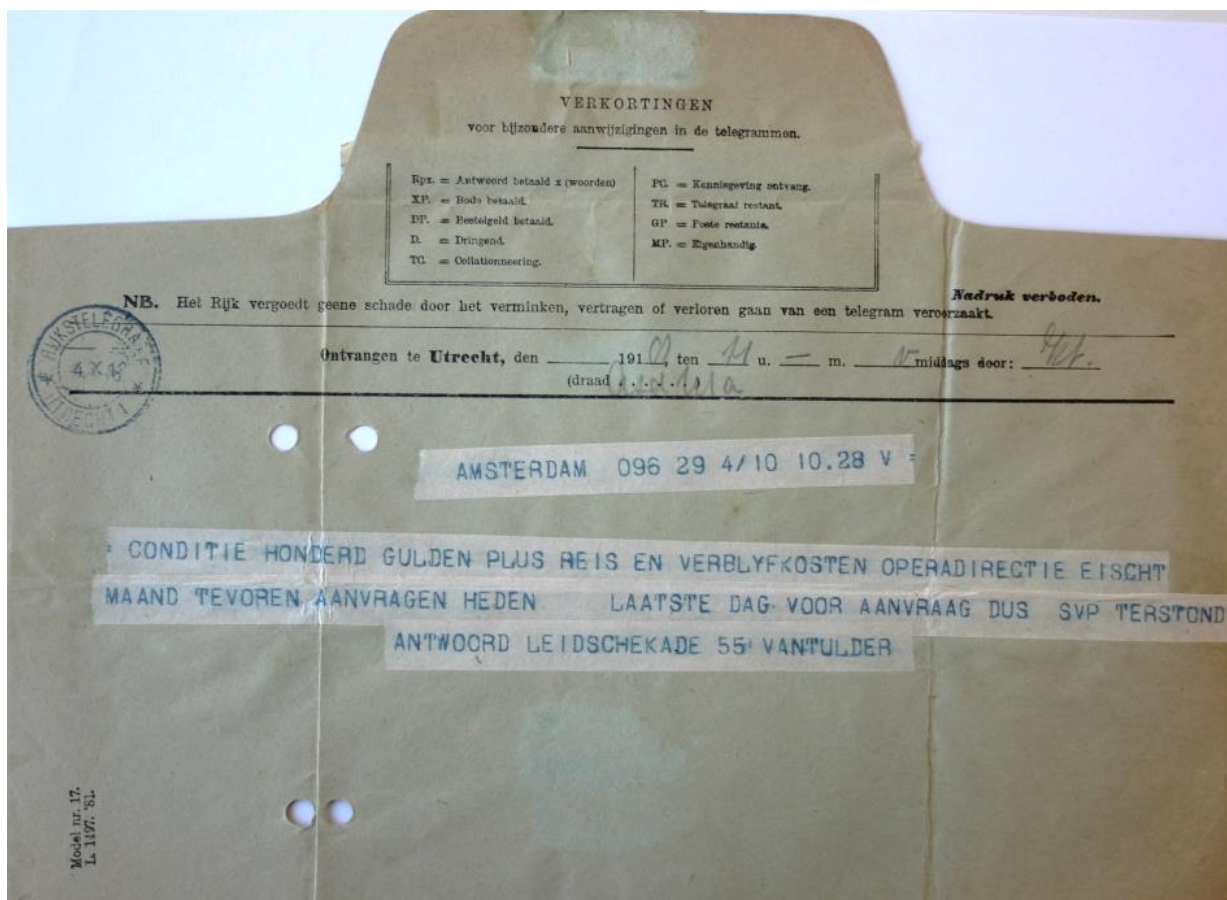
Tot 1905 worden er *bestuursnotulen* in het archief aangetroffen, daarna is er een hiaat tot in de jaren '30 van de 20^e eeuw. Wel bestaat er de in- en uitgaande correspondentie van en met het bestuur en de nodige programma's en andere attributen. Het is een bonte mengeling van aangenomen uitnodigingen om te komen zingen bij (christelijke) verenigingen, persoonlijke correspondentie, zangers en dirigenten die zich voorstellen, briefjes over honoraria van solisten en over contracten. Zij geven een meer informeel beeld van de gang van zaken in het koor. Een apart kijkje geven de persoonlijke briefjes van leden aan het bestuur tussen 1910-1914 met de meest mooie excuses om niet meer op de repetities te komen:

- *vertrek naar Indië of andere verhuizingen;*
- *de vrijdagavond is nu juist de uitgaansavond van mijn meisje;*
- *ik moet voortaan avondwerkzaamheden uitvoeren;*

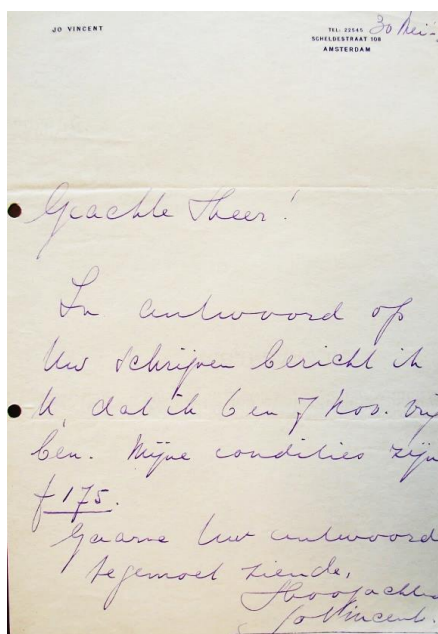
Eén lid zegt in 1924 op, omdat hij, iets te laat zijnde, de deuren van de Buurkerk bij de Generale Repetitie gesloten vond, zodat hij de repetitie niet meer mee kon maken en derhalve van de uitvoering uitgesloten was. Een ander lid moet op dokters voorschrift verstek laten gaan: *“zeer tot mijn leedwezen ben ik door streng verbod van mijn geneesheer wegens keelontgesteldheid gedwongen de eerstvolgende repetities van ‘Kerkgezag’ te verzuimen”*.

Menigmaal voorzitter was dhr. Bokhorst, vooraanstaand Boek- en Papierhandelaar aan de Oude Gracht 182. Vanaf de jaren'90 tot in de jaren '20 trad hij af en dan weer aan. Hij werd als 'streng maar rechtvaardig' betiteld met soms bepaalde gevolgen: zo rukte hij in 1921 een keer een sigaar uit de mond van één van de zangers, omdat deze dacht dat het concert in de Domkerk afgelopen was. Bokhorst noemde hem een 'kwajongen'. Dit nam het koorlid niet en hij bedankte daarom voor zijn lidmaatschap.

Concerten en Solisten

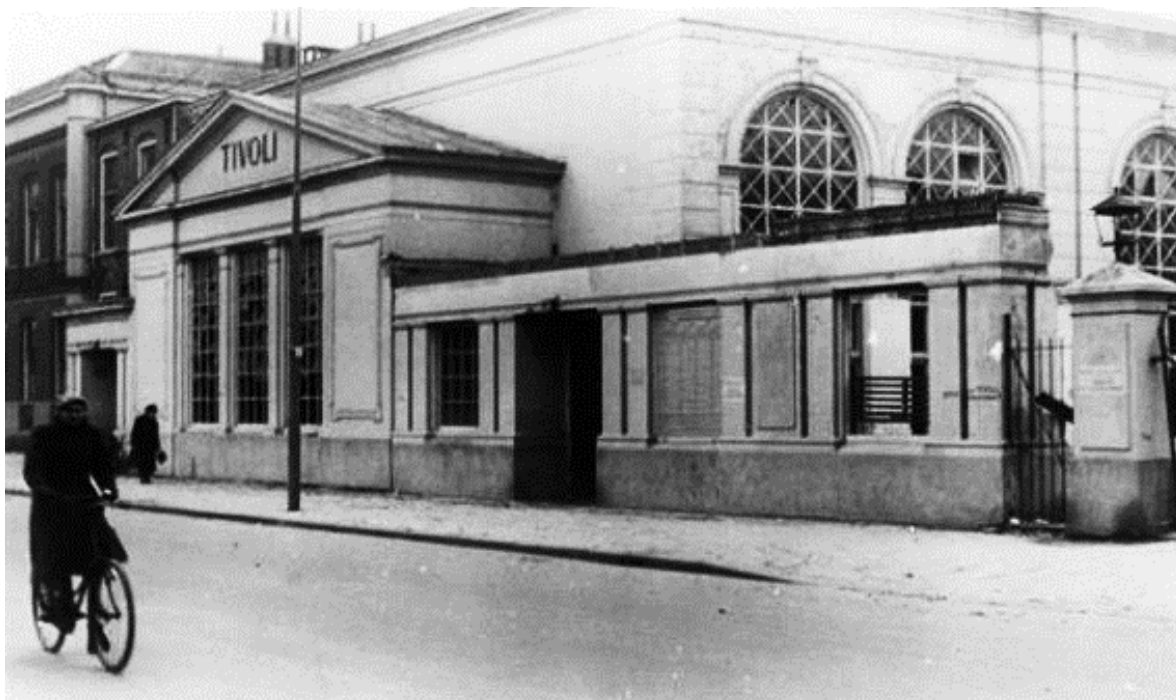

In 1916 bood de toen 24-jarige en opkomende tenor Louis van Tulder, later erelid van KOV, zich aan om bij een uitvoering te komen zingen. Vlak daarna begon hij al zeer vermaard te worden in Nederland. Later kon hij het zich permitteren dringende telegrammen te sturen.

Ook van andere beroemde zangers zijn legio briefjes in het archief te vinden, zo ook van Jo Vincent. Grotere en kleinere solisten brachten vaak twee dagen door in Utrecht om zowel de generale als de uitvoering van een concert bij te wonen. Zij vroegen dan per brief aan het bestuur om logies en ontbijt te regelen en verbleven liefst gezellig samen in het zelfde hotel aan het Vredenburg. In de brieven bedongen ze hun honorarium en evt. onkosten. Opvallend is het zakelijke korte karakter van deze briefjes, dit in tegenstelling tot de wat minder bekende solisten.

Grote concerten werden altijd gegeven in Tivoli, toen nog gelegen aan de Kruisstraat, een populair uitgaanscentrum in die jaren.

Zingen bij andere gelegenheden

Het koor wordt veel gevraagd om op te treden bij alle mogelijke bijeenkomsten van protestants christelijke organisaties. In de zomer van 1914 organiseert de Utrechtse Christelijke Jonge Mannenvereniging een propaganda-avond in de open lucht in het park van Kol (het huidige Julianapark): *‘met een paar koralen zouden we al heel blijde wezen, alleen de naam Kerkgezang trekt al veel mensen’, anders is een klein koor ook goed. ‘Het christelijke werk onder de rijpere jeugd heeft behoefte aan veel steun’ en moet ‘als een sterke zuiger staan t.o.v. de Vakvereniging en SDAP’.* Voorwaar een echte taak van Kerkgezang in de geest van Van Lummel!

In 1917 komt er een briefje van de Bond van de Protestants Christelijke Drankbestrijdersvereniging die op 31 augustus een meeting in het Wilhelminapark wil houden in een muziektent. Dan vraagt het ene bestuurslid aan het andere advies, wat op dit verzoek te antwoorden. Dit luidt: het is nog vakantie, dus is er een te korte voorbereidingstijd. Bovendien lijkt hem het zingen in een muziektent niets voor Kerkgezang als vereniging. En dan voegt hij er aan toe: “vermelding van de beide eerst genoemde argumenten komt mij voldoende voor”.

Eén van de bestuursleden zegt 31 januari 1919 per onmiddellijk op omdat Kerkgezag hard bezig is haar oude waardigheid en bekende reputatie van een 'degelijke middenstandsvereniging' te verliezen. Regelmatig zijn er ook grote financiële problemen, die het hoofd moeten worden geboden. Maar tenslotte blijken de besturen er toch altijd uit te komen.

Utrechtse muziekpodia

Het koor trad uiteraard veel in kerken op, maar tijdens de jaarlijkse grote uitvoering werd dankbaar gebruik gemaakt van muziekpodia als het gebouw van Kunsten en Wetenschappen en later Tivoli. Het bestuur sloot net als andere verenigingen een contract met K&W om daar zijn repetities en vergaderingen te houden. Getuige de overgeleverde correspondentie was het contact met K&W jarenlang uitstekend. Blijkbaar werden de afspraken veelal mondeling gemaakt en kwamen de heren in een gemoedelijke sfeer tot prijsafspraken. Maar in 1920 moest het roer bij K&W om en kon ook Kerkgezag niet aan een belangrijke tariefwijziging ontkomen. Het koor besloot toen om elders te gaan repeteren. Grote uitvoeringen geschieden

zoveel mogelijk met begeleiding van het Utrechtsch Stedelijk Orkest (USO, opgericht in 1895) en onder directie

van grote dirigenten als Evert Cornelis, Henri van Goudoever en Willem van Otterloo. Hoewel de financiële situatie van het USO voortdurend zorgwekkend was, kreeg Kerkgezag als oude relatie regelmatig reductie. In 1934 kwam er omgekeerd een loffelijk initiatief van Kerkgezag: een gezamenlijk optreden in Tivoli, ter versterking van de kas van het USO. Op

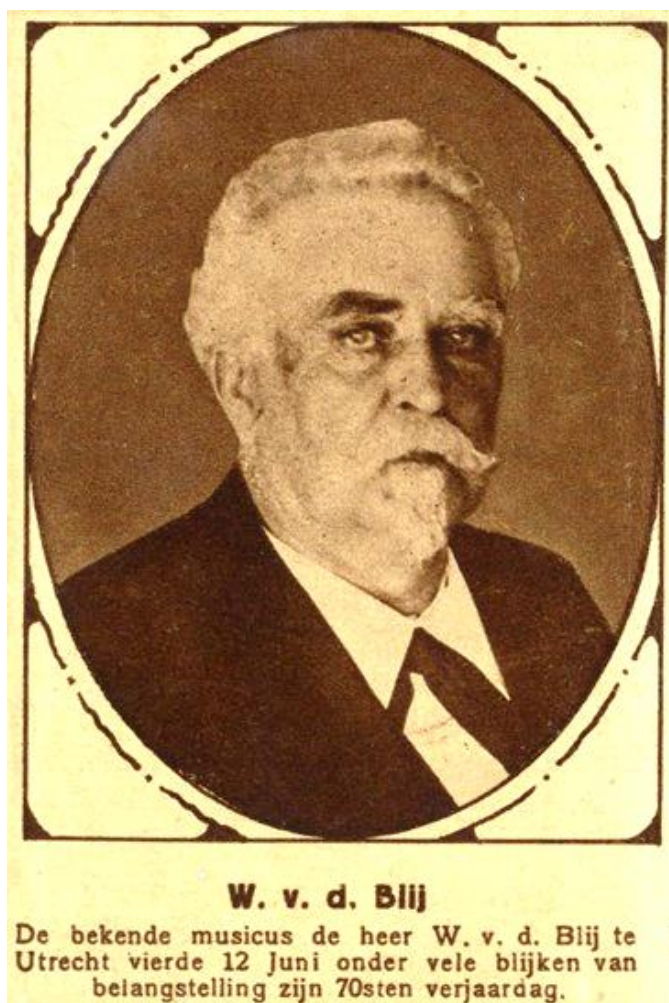
het programma stond de Grosse Messe in F Moll (Mis nr.3) van Anton Bruckner met als solisten onder andere de sopraan Jo Vincent en de tenor Louis van Tulder. De baten bedroegen f 1.000,-.

Tijdperk Wouter van der Blij (1887-1926)

Als dirigent trad op Wouter van der Blij, tevens directeur van de Utrechtse Schutterij. Hij bleef voor Kerkgezag bijna 40 jaar lang directeur. Van der Blij was een goede dirigent, maar hij kon wel streng zijn. Zo bedankt in 1915 een jong vrouwelijk lid voor het lidmaatschap. Zij is duidelijk in haar wiek geschoten als de heer v.d. Blij haar zonder te onderzoeken of zij tekort schoot, op een andere plaats laat zitten, iets wat zij wel op school maar niet op een repetitie van Kerkgezag verwacht. Van der Blij wordt in één van de herinneringsgedichten uit 1953 eerst uitbundig geprezen om al zijn kwaliteiten en dan:

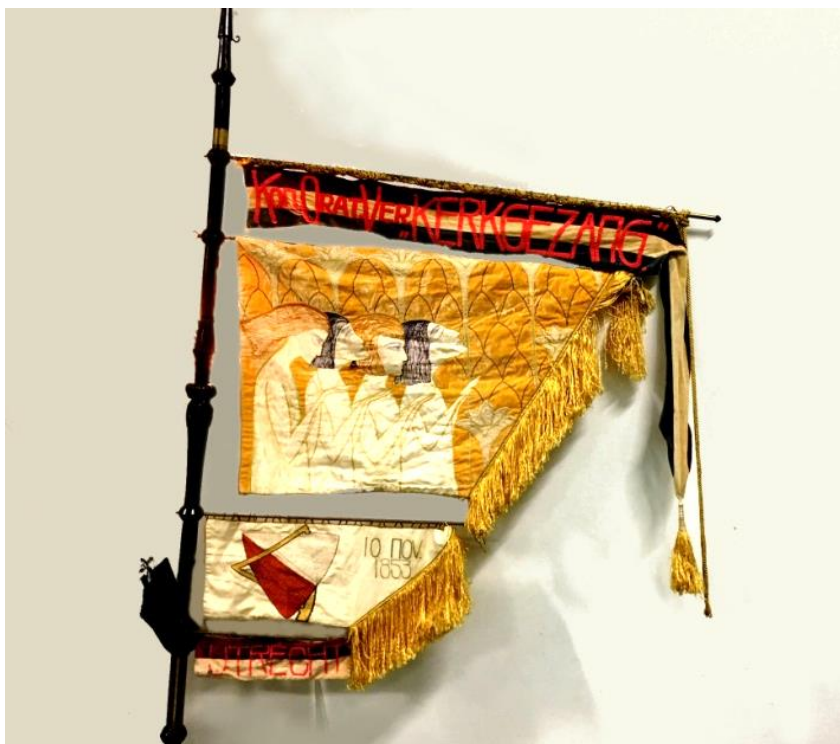
*'Maar...Van der Blij was ook streng,
ik zal het u verhalen:*

*Tijdens de repetitie moest men
als men sprak boete betalen
Ja, dames en heren stelt u nu eens
voor,
Dat dit ook gebeurde in ons koor!
Voor de kas was dit lang niet gek
En korten tijd was er nooit meer
geldgebrek
Een dubbeltje per woord
't is ongehoord!'*

Op 12 juni 1923 zal dirigent van der Blij zijn 70e verjaardag vieren. Samen met het Bestuur van de Geniemuziek bereidt het bestuur in het geheim een groot feest voor met als hoogtepunt de uitvoering van de ‘Schoonste

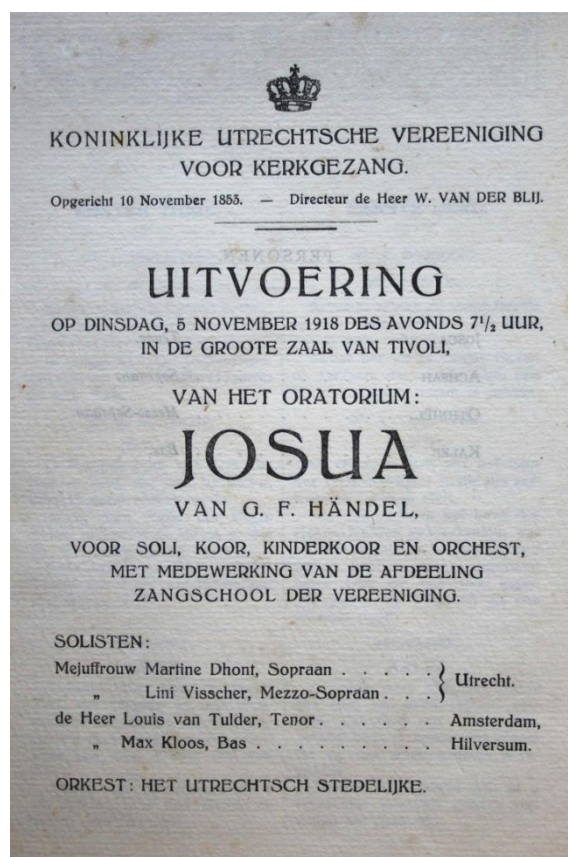
Feestdag’ van Catharina van Rennes door de leerlingen van de zangschool buiten op het Domplein. In het zelfde jaar wordt het zelfgemaakte, officiële vaandel van ‘Kerkgezag’ door enkele dames aangeboden. Eind 1923 volgt de jubileumuitvoering met Samson van Händel vanwege het 70-jarig bestaan van het koor.

Na 1923 komen weer een paar moeilijke jaren. Van der Blij is oud, kan het dirigeren eigenlijk niet zo goed meer aan en neemt in 1926 ontslag. Het bestuur moet opnieuw financieel ingrijpen om niet ten onder te gaan.

Hoofdstuk 4. Jan Wagenaar (1927-1957), tijdperk grote oratoria

Na lang zoeken werd van der Blij opgevolgd door Jan Wagenaar (geen directe familie van de componist Johan Wagenaar, maar wel van de muzikwinkler Wagenaar op de Oude Gracht en de organistenfamilie).

Johannes Arnoldus Hendricus Wagenaar (1896-1959), was, net als zijn vader, grootvader en overgrootvader pianist, organist, beiaardier en dirigent. Hij begon, samen met Willem Pijper, bij Johan Wagenaar met zijn muzieklessen aan de Muziekschool van Toonkunst in Utrecht en studeerde later o.a. in Parijs. Als pianist maakte hij deel uit van het vermaarde Utrechts Sextet. Gedurende de oorlog trad hij nog regelmatig op in het openbaar, tot eind 1943 toe. En hij zou 30 jaar dirigent van “Kerkgezag” blijven.

In het archief is naast een dertigtal sollicitatiebrieven van dirigenten, jong en oud een aanbevelingsbrief voor Jan Wagenaar te vinden, geschreven door Johan Wagenaar, de componist. Hij zegt dat het koor beslist

Jan Wagenaar moet nemen, ze zullen daar absoluut nooit spijt van hebben. En aldus geschiedde. Jan Wagenaar heeft dus nooit officieel gesolliciteerd!

Goede jaren met Jan Wagenaar

Een nieuw tijdperk brak aan: ‘De mede-opbouw van het cultureel leven in Utrecht in den ruimste zin des woords, wordt het verenigingsdoel’, zoals het bestuur het later verwoordde. Onder de bezielende leiding van Jan Wagenaar beleefde het inmiddels meer dan 100 leden tellende koor in de late jaren twintig en dertig een ware bloeiperiode. Vrijwel elk jaar stond het koor met een groot geestelijk werk in Tivoli. Daarom was het een logische stap om bij Koningin Wilhelmina het verzoek in te dienen om het koor voortaan Koninklijke Oratorium Vereniging “Kerkgezag” te noemen. Let wel Kerkgezag tussen aanhalingstekens. Dit gebeurde in 1935.

Wagenaar voerde vanaf 1936 de traditie in van de uitvoering van de Matthäus-Passion die bijv. in 1941 op twee avonden in totaal zo'n 3.000 luisteraars trok! Ook trad "Kerkgezag" toen al regelmatig op voor de NCRV-radio. Werken van 'moderne inslag' werden niet vergeten. Zo werkte het koor mee aan een Bruckner-avond en voerde het in 1938 de 'Psalmus Hungaricus' (jubileumconcert Louis van Tulder) van Kodaly uit en in 1939 de komische cantate 'de Schipbreuk' van Johan Wagenaar.

Aanslagbiljet Vermakelijkheidsbelasting		GEMEENTE UTRECHT			Belastingjaar 1942
Artikel van het Kohier	NAAM EN WOONPLAATS VAN DE(N) BELASTINGSCHULDIGE	BEDRAG VAN DEN AANSLAG			Verschuldigd voor
		Belasting	Kosten toegangsbewijzen	Totaal	
257	ORATORIUMVEREENIGING KERKGEZANG P/A H W VAN VIEGEN BURG. V. D. VOORT VAN ZIJFLAAN 32	441 73		441 73	54. MUZIEK EN ZANGUITVOERING 23 EN 24 FEBRUARI 1942
V.B.					
Kantoor voor betaling Domstraat 4. Behalve des Zaterdags, geopend op alle werkdagen der week van 10-14 uur.		BETALINGEN			
		Datum	Nr. v. h. Invoerd	Kohier nr.	Jaar

In diezelfde tijd ontspoon zich een discussie of het koor zich al dan niet moest beperken tot het geestelijke repertoire. Toen al stonden regelmatig wereldlijke werken op het programma. Wat betreft het geestelijke repertoire dreigde concurrentie: eind 1940 werd de Utrechtse Oratorium Vereniging (UOV) opgericht, die na de oorlog een belangrijke rol zou gaan spelen in de Utrechtse oratoriumwereld. Dit bracht nog even een venijnige briefwisseling op gang tussen beide besturen. Tot uiteindelijk het conflict door bemiddeling van de Christelijke Zangersbond in maart 1941 werd gesust: *"elk zal op eigen terrein den arbeid voortzetten en waar het te pas komt, zal men in vriendschappelijken geest elkander tegemoet treden"*. Daar heeft men zich aan gehouden!

Ook financieel kwam "Kerkgezag" in de jaren '30 in beter vaarwater terecht dankzij het legendarische drietal: voorzitter E. Homoet, secretaris J. Nieuwkerk en vooral A. Vliegen, de penningmeester. Van zijn hand zijn zeer lijkige financiële verantwoordingen, waarbij hij ook nog allerlei statistische bijzonderheden vermeldt. In zijn archief hield hij zorgvuldig de administratie bij, zo ook van de *aanslagen vermakelijkheidsbelasting* (zie afbeelding).

Het driemanschap kwam de oorlog door en bleef zitten tot ver in de jaren '50, zo'n 20 jaar lang.

Uit een gedicht over deze drie uit 1953:

*Doch ook het zakelijk beleid
Heeft er mede toe geleid
Om 't succes te garanderen...
Door de kas juist te beheren,
En door zakelijk overleg
Te zoeken naar de juiste weg.
Homoet, Nieuwkerk en Van Vliegen
Waren als w' ons niet bedriegen,
Meer dan twintig jaren lang
De "grote drie" van "Kerkgezing"
Hun ijver, moed en plichtsbetrachting
Verdiene zeker onze achting.*

Oorlogsperiode: uit de Bestuursnotulen 1939-april 1942

Op 28 augustus 1939 mobiliseert Nederland. Bij "Kerkgezing" vallen blijkbaar weinig mannen uit in het koor, er wordt tenminste met geen woord over gerept. Het bestuur besluit om kerstavonden voor militaire onderdelen te organiseren op de forten in de omgeving van Utrecht; soldaten kunnen tegen gereduceerd tarief de Matthäuspassion bijwonen. Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog heeft echter grote gevolgen voor de koorpraktijk. Notulen 28 mei 1940: *'Er wordt nu nog voortgegaan met repetities en nog contributie betaald, anders kan men niet voortbestaan! Er is echter geen programma meer vast te stellen. Het wordt steeds moeilijker: wanneer moeten we repeteren als de zaak verduisterd wordt? Dat kan alleen nog op zondagmiddag, waar wel wat bezwaar tegen is, maar zal toch moeten...'* En over een geplande uitvoering van de Matthäuspassion vraagt het bestuur zich op 28 november 1941 af, of die misschien in een kerk kan worden uitgevoerd, zodat ook joden het concert kunnen bezoeken: *'Onzerzijds zijn er geen principiële bezwaren, maar praktische des te meer. Hoe komen we aan hout voor een podium, hoe verduisteren we de kerk, de verwarming, het meubilair en wat gaat*

dat kosten? 8000 gulden extra! Dat nu acht het bestuur te veel geld. Dus gaat het plan niet door.

April 1942: het koor zwijgt...

Na het instellen van de 'Kultuurkamer' in april 1942 werd aan de leden per referendum de vraag voorgelegd of "Kerkgezag" zich al dan niet moest aansluiten.

67

Aan de Leden van de Koninklijke Oratoriumvereniging "KERKGEZAG"

In verband met de oprichting van het Muziekgilde, onderdeel van de Cultuurkamer, zal onze Vereeniging zich hebben uit te spreken over de al- of niet-aansluiting by genoemde Kamer, zults in verband met het feit of zy hare werkzaamheden zal kunnen blyven voortzetten.

Teneinde daartoe tydig de noodige beslissing te kunnen nemen, zal Uw Bestuur op de hoogte moeten worden gesteld van de opvatting in deze aangelegenheid der leden.

U wordt dus uitgenoodigd (uidelyk hieronder te plaatsen het woord "VOOR" of het woord "TEGEN" vóór de door ons geplaatste woorden: "AANSLUITING by de CULTUURKAMER".

U wilt er voor zorgen dat Uw antwoord uiterlyk Donderdag 26 dezer in het Bezit van onzen Secretaris is.

Dinsdag 7 April zal er geen repetitie worden gehouden.

Namens het Bestuur,
E.Homoet Voorzitter
J.Nieuwkerk Secretaris

Utrecht, 21 Maart 1942
Croeselaan 79

..... AANSLUITING by de CULTUURKAMER

/ 2, 25

K. 9719

Voor of tegen aansluiting bij de Cultuurkamer

Unaniem stemden alle leden tegen, maar formeel werd de vereniging wel bij de Kultuurkamer ingelijfd. Eind 1941 telde het koor nog 139 leden, de verduistering blijkt geen beletsel om toch te komen! Doch op 28 april 1942 wordt gemeld, dat het repetitiebezoek zeer slecht is. Er komt een voorstel om de vakantie te doen ingaan en daarna de moeilijkheden onder ogen te zien.

15 dec. 1942: Van de 139 leden zijn er dan nog 18 leden over. De rest heeft opgezegd vanwege het verplichte lidmaatschap van de Kultuurkamer. Die leden zijn nodig om als vereniging voort te kunnen bestaan. Er zal geen jaarvergadering worden gehouden. Het koor zwijgt...

In het jaarverslag van 1945-1946 wordt het een en ander verhelderd over wat er zich in de oorlogsjaren heeft afgespeeld. Tussen 15 december 1942 en 30 mei 1945 is het bestuur enige malen bijeen geweest: *'om met elkaar het contact met onze leden te bewaren, vooral ook met het oog op de financiële toestand waarin onze vereniging geraakte. Op andere wijze was dat niet mogelijk wegens een verbod, het hebben van een zaal en de spertijd. Er bleef contact met de leden, de dirigent en de pianist, die het volle salaris behielden. We vonden dat onze plicht. Door het staken van onze werkzaamheden bij de oprichting van de Kulturkammer door onze vijanden, kunnen wij nu weer met grote vrijmoedigheid het woord 'Koninklijk' voor onze naam noemen. Eén mej. uit het bestuur kan wegens haar houding gedurende de Bezettingstijd geen lid meer zijn'.*

De oorlog is voorbij

Dan verschijnt plotseling een oud-lid, dhr. Schoonheim, namens alle oud-leden. Via hen is een behoorlijk bedrag ingezameld om het eerste concert na de oorlog voor te bereiden, men hoeft dus niet op een paar dubbeltjes te kijken. Op 19 juni 1945 komt het koor in de Brigittenstraat 1 voor het eerst weer bijeen. Uit de notulen:

Er wordt begonnen met Psalm 150 en Wilhelmus, het 6^e couplet. Het bestuur vraagt om begrip voor haar besluiten tijdens de oorlog. N.a.v. het referendum in april 1942: niemand van het koor wilde medewerking verlenen aan avonden van 'vreugde en arbeid', Frontzorg etc. Toch was het wel een offer om het op te geven. Er gingen ook wel stemmen op om door te gaan zolang ons principe dit toeliet. Daarom zijn 18 leden lid gebleven om te voorkomen dat ons gehele bezit zou

worden afgenomen door Winterhulp. Aanvankelijk waren de stukken over de Kultuurkamer voor kennisgeving aangenomen. Een optie was: tijdelijk als Kerkkoor optreden, dat zijn we in wezen niet. Toen kwam 7 mei 1945. De Canadezen rollen de stad binnen en de Duitschers sjokten eruit....

Na de bevrijding worden de repetities weer hervat en in november 1945 heeft "Kerkgezang" liefst 174 leden! De uitvoering begin december 1945 van het oratorium 'Elias' van Mendelssohn (tijdens de oorlog verboden) ontlokt een recensent de verzuchting:

'Koninklijk is haar houding geweest, koninklijk was ook het slot. In de 1e helft voorzichtig, onwennig na die rustkuur, herstelde het gehele ensemble zich na de pauze totaal'.

 KONINKLIJKE ORATORIUM VEREENIGING
 „KERKGEZANG”
 Dirigent: JAN WAGENAAR
 =

ELIAS

VAN
FELIX MENDELSSOHN-BARTHOLDY

UITVOERING OP MAANDAG 3 DEC. 1945
DES AVONDS OM HALF ACHT IN TIVOLI

Solisten:

TO VAN DER SLUYS	Sopraan
ANNIE HERMES	Alt
LOUIS VAN TULDER	Tenor
MAX KLOOS	Bas
MARY JULIUS	Sopraan
MIEN WEENINK—WAGENAAR	Mezzo- sopraan

Orkest: HET UTRECHTSCH STEDELIJK

PRIJS 30 CENT

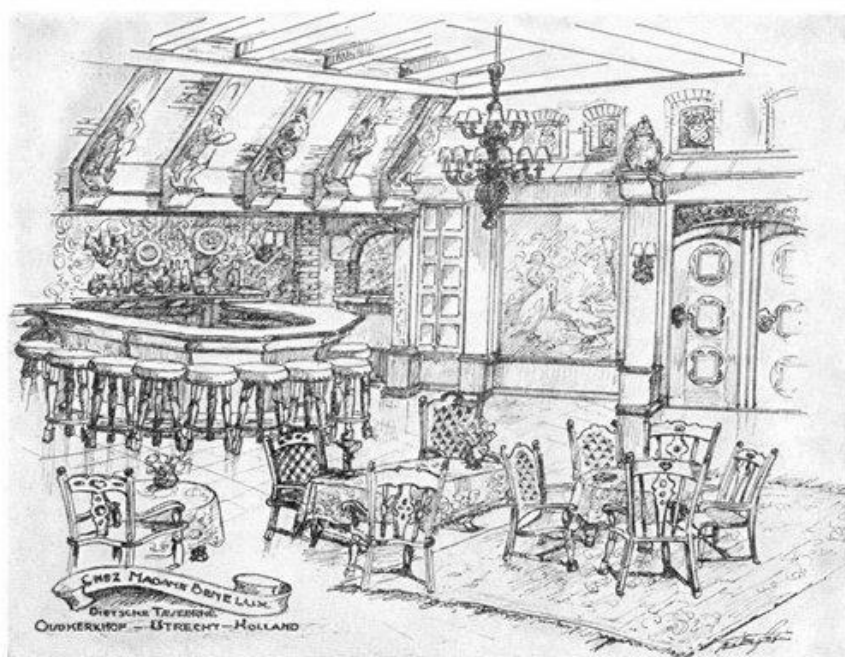
Na de oorlog

Na '45 kon het koor zich rustig gaan wijden aan al die grote werken, vertrouwd en soms ook nieuw repertoire, zoals een Franse avond met muziek van Fauré, Franck en Lili Boulanger in 1947. Bijzonder was ook de medewerking aan de doopplechtigheid van Prinses Marijke in de Domkerk te Utrecht in hetzelfde jaar. In 1951 deed "Kerkgezag" mee aan massale koorzang onder orgelbegeleiding van Mees van Huis met ca. 800 zangers in de Buurkerk. Alles werd op grammofonplaten opgenomen. Op 26 sept. volgde de Vesperae Solemnnes van Mozart, uitgezonden op de radio op wo. 5 maart.

Helaas werd Jan Wagenaar in 1952 ernstig ziek, hij overleed uiteindelijk in 1959. Er ontstond een crisis. Ondanks zijn ziekte wenste het bestuur dhr. Wagenaar te handhaven en schreef hem een uitgebreide brief, op 28 juli 1952: 'niet mag worden verzwegen, dat het voortbestaan door uw zeer langdurige afwezigheid bedreigd wordt'. Vanwege de geringe deelname aan 'koraalconcerten' spreekt voorzitter van het bestuur Homoet de koorleden in één van de circulaire's bestraffend toe: is het de thuisblijvers dan alleen te doen om 'getooid in het mooiste zwart op het TIVOLI-podium te verschijnen'? 'Het doel van het koor is toch ook om geestelijke waarden uit te dragen'? Tijdens die ernstige ziekte van Wagenaar is in 1952 nog even

overwogen om te fuseren met het Buurkerkkoor, maar het bestuur vond: "Kerkgezag" moet zelfstandig blijven voortbestaan. Het had al zoveel moeilijke perioden meegemaakt, dit zou het ook wel weer doorkomen.

De Dietsche Taveerne, hier hield men het grote jubileumdiner

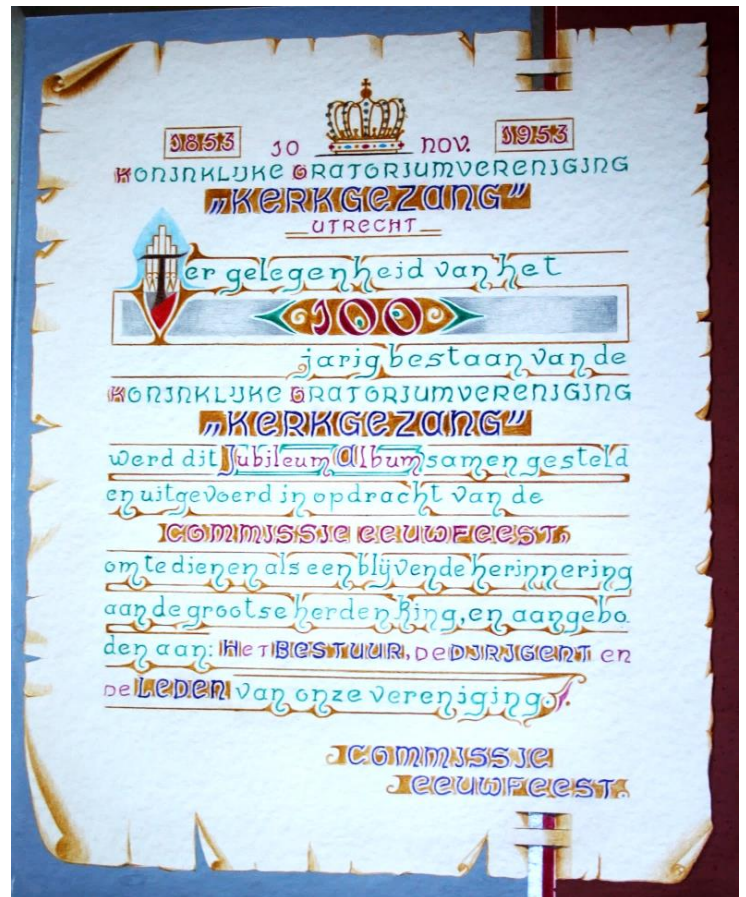
100-jarig jubileum 1953

Het 100-jarig jubileum werd groots, plechtig en feestelijk gevierd. Er was jaren door alle koorleden voor gespaard. Het programma duurde 12 dagen en bestond uit verschillende onderdelen. Er kwam wel wat interne kritiek op de hoge kosten: 3500 gulden in totaal! Moest een christelijk koor wel zo'n luxueus jubileum vieren? Gaf dat wel pas? De entreekaartjes voor het grote concert bedroegen wel f 3, of f 2,25! Echter voor de uitvoering van de Missa Solemnis ontving het koor i.v.m. het 100-jarig jubileum van de gemeente een subsidie van 1000 gulden. Uiteindelijk ging alles door.

Het programma van het jubileum zag er als volgt uit: op 7 november een statige receptie voor genodigden, daarna een borrel en diner voor bestuur en leden. Het diner vond plaats in de Dietsche Taveerne op het Oud-Kerkhof. Over de samenstelling van het menu werd uitgebreid gecorrespondeerd. Eveneens in het archief is te vinden: alle namen + de zitting van het hele diner. Het kostte het bestuur heel wat hoofdbrekens om aan ieder een passende plaats te geven, want voor de vooraanstaande genodigden luisterde dat in die tijd heel nauw. Tijdens het diner verschenen in kledij uit 1853 een dame en een heer. Zij declameerden een lang gedicht, beginnend met:

't Is straks dan honderd jaar geleden,
 Dat 'Kerkgezag' stond aangetreden
 Om 't eerst geluid te produceren
 Met enkele dames en wat heren.
 Heel anders waren toen de tijden,
 Waarin die mensen zich verblijdden.
 De dames droegen hoepelrokken
 En bloosden toen nog bij het jokken,
 Een luifelhoed en pijpekrullen
 Behoorden bij de beste spullen.
 En 's avond slechts een wandeling,
 Als een geleider medeging...
 Zo gingen zij toen repeteren
 Onder geleide van de heren...
 Die afstand wisten te bewaren,
 Omdat er hoepelrokken waren!

Op 10 november volgde het Jubileumconcert met de Missa Solemnis van Beethoven. Uit de recensies: 'op een rijk met bloemen versierd podium in Tivoli vierde de Koninklijke Oratoriumvereniging "Kerkgezag" gisteravond op een waardig-muzikale wijze 'haar eeuwfeest'.... 'dat Kerkgezag m.m.v het solistenkwartet ... met een over het algemeen imponerende vertolking, voor zichzelf ter ere van het eeuwfeest een welverdiend momument heeft geplaatst'.

Op 18 november was er een feestavond met cabaret: de avond werd gehouden voor leden, donateurs en oud-leden. Het Cabaret-Revue was geregeld via het Gewestelijk Arbeidsbureau, met variété nummers, ook met jongleurs, liedjes, goochelaars en veel muziek! Maar tijdens het cabaret viel zo nu en dan een onvertogen woord en sommige oudere leden waren daar niet van gediend. Vooral koorleden van goed protestantse huize en oudere leden protesteerden tegen het feit, dat op de feestelijke avond met diner eigentijds cabaret werd voorgeschoteld, wat als oneerbiedig gekenschetst werd.

Dit honderd-jarig jubileum leverde ook een fraai versierd jubileumalbum op: 'het boek van de eeuw',

een juweeltje in de archieven van KOV!

Het koor gered

Jan Wagenaar nam afscheid in 1957 en overleed op 15 november 1959. Het koor kwam wederom in een crisisperiode terecht. De pianist dhr. Hickmann hoopte Wagenaar op te volgen. Niet naar de zin van velen koos het bestuur ervoor Jaap de Lange, toen 22 jaar, tot hun nieuwe dirigent te benoemen. Deze had eerst een proeftijd doorlopen. Veel leden waren het niet met deze keuze eens, omdat ze vonden, dat Jaap de Lange te jong en niet van hun geloofsovertuiging en beginselen was. Op één avond bedankten 40 leden (ongeveer 25%). Dat betekende in één klap een daling van 160 naar 120 leden. De afhakers liepen over naar de concurrent, de UOV, een zeer emotioneel moment! Na afloop van een stormachtige, bijzondere ledenvergadering overleed plotseling de trouwe voorzitter sinds 1932, E. Homoet, die het koor o.a. de oorlog had doorgesleept.

“Kerkgezag” stond ook financieel op een keerpunt. Het hele bestuur trad af. Kasboeken werden niet overgedragen. Alles moest opnieuw worden uitgezocht, flinke schulden afgelost. Het koor stond voor een nieuw begin met een jonge inspirerende dirigent samen met zijn vrouw, die als vaste pianiste bij het koor werd aangesteld. Temidden van deze turbulentie was er één man, die zijn hoofd niet verloor: dhr. J. van Nes bleek de redder van “Kerkgezag”.

Hoofdstuk 5. Nieuwe bloei

In 1958 bestond het koor 105-jaar (zie afb. Med. Blad, 3 juli 1958). Aldus schrijft het bestuur aan de leden: *'dat onze oude vereniging*

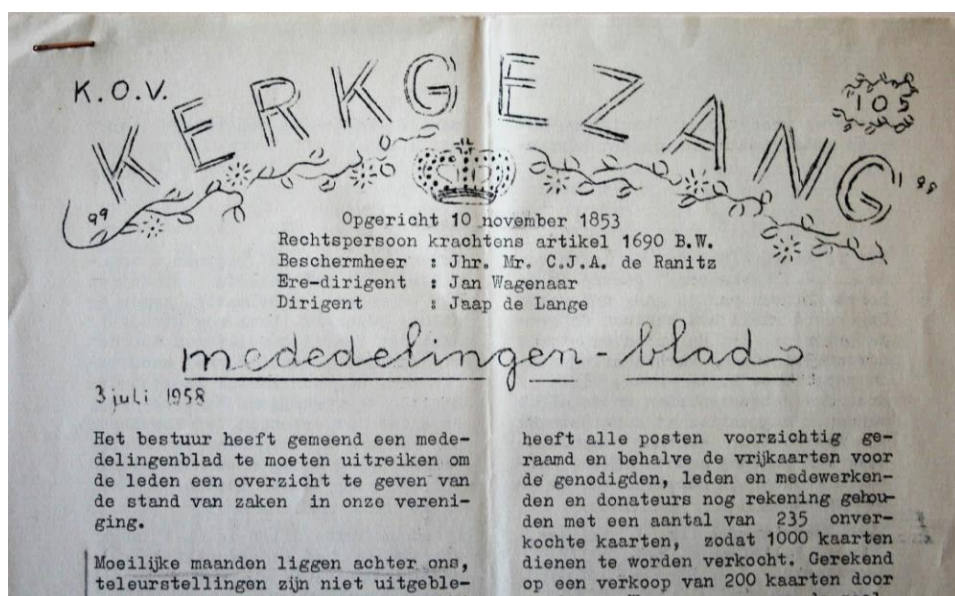
"Kerkgezang" op de

oude, goede voet doorgaat en zijn plaats in de zangwereld zal weten te handhaven, niet om ons zelf genoegdoening te geven, doch om het werk voort te zetten, dat velen vóór ons moeizaam hebben opgebouwd'. Tevens wordt een oproep gedaan om wijde bekendheid aan het aanstaande concert te geven: *Als deze uitvoering slaagt, zullen vele "sprookjes" hun actualiteit verliezen. Wat kan meer gedaan worden? Overal raambiljetten plaatsen in woonhuizen, bedrijfsruimten, wijkgebouwen, scholen en medewerking vragen aan predikanten, kerkbesturen, jeugdleiders etc.* Voorzitter Jo van Nes was de eerste, die overal naar toe fietste en ijverig propaganda maakte.

Gelukkig wordt in het jaarverslag de sfeer al weer 'buitengewoon gezellig' genoemd en brengt het koor een mooie uitvoering van 'Die Schöpfung' van

Uitvoering in Tivoli van 'Die Schöpfung' in 1958

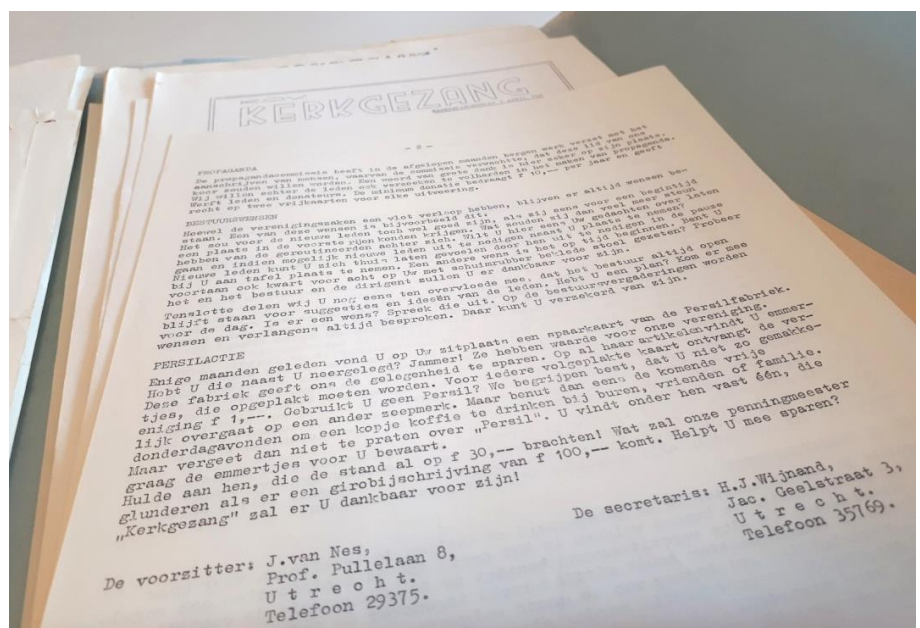
Haydn in Tivoli. In 1959 wordt gezorgd voor een permanente ledenwerving. Propaganda-kaarten voor concerten worden naar diverse (protestantse) inwoners van Utrecht gezonden. In 1960 is er alweer een flinke groei te constateren: van 118 naar 142 leden.

Dat jaar gaat het koor bovendien een dagje met zijn allen in de bus naar de Floriade. Uit het jaarverslag 1959-1960:

“Wij leven in een ontwikkelingstijdperk, waarin de techniek de menselijke prestatie langzamerhand op de achtergrond dringt. Zo is het ook op het gebied van de kunst en wel op het gebied van de muzikale uiting. Film, radio en televisie leveren ons alles in geconserveerde vorm en van de muzikale uitingen de best geselecteerde opnamen. Daarbij hebben wij nog rekening te houden met het feit, dat de jonge generatie zich over het algemeen meer aangetrokken voelt tot muziek, waarin de mechanisatie en het wereldrumoer te beluisteren is en waarbij weinig of geen aandacht meer is voor de muziek, waaraan hogere inspiratie of romantiek ten grondslag liggen”.

Het wordt dus steeds moeilijker jonge leden aan te trekken en concertzalen zodanig bezet te houden, dat financiële tegenslagen te dragen zijn. Het recept ook al in die tijd: propaganda, propaganda en sparen voor het koor. Daartoe worden alle leden aangemoedigd om mee te gaan doen aan de Persil-acties om extra geld voor het koor in te zamelen: *Deze fabriek geeft ons de gelegenheid om te sparen...Op al haar artikelen vindt u emmertjes, die opgeplakt moeten worden. Voor iedere volgeplakte kaart ontvangt de vereniging f 1,- Gebruikt u geen Persil? We begrijpen best, dat U niet zo gemakkelijk overgaat op een ander zeepmerk. Ga dan eens met uw familie, vrienden of burenspraken. Hulde aan hen, die de stand al op f 30,- brachten! Wat zal onze penningmeester glunderen als er een girobijschrijving van f 100,- komt. Helpt U mee sparen? “Kerkgezing” zal er U dankbaar voor zijn!*

Oproep bestuur om aan de Persilactie mee te doen

Rijke jaren

De zestiger en zeventiger jaren waren rijke jaren voor het koor met grote concerten, oratoria en andere werken, traditioneel uitgevoerd met goede professionele solisten. Veel koorleden, die decennia lang lid bleven. Stabiele krachtige besturen, die lang aanbleven, ook omdat ze zo goed waren. Zij straalden veel gezag uit: wat het bestuur zei, dat deed je gewoon. Jaarvergaderingen werden altijd druk bezocht. Iedereen kon daar zijn vragen voorleggen, dit gebeurde ook al vanaf de jaren vijftig / zestig in de bulletins en circulaires. Het stemmen voor de kandidaten voor het bestuur ging van oudsher democratisch in zijn werk. Alle stemmen werden nauwkeurig geteld, opgeschreven en gearhiveerd. Na de oorlog kwamen de eerste vrouwen in het bestuur. Voor het gezag van juffrouw van Andel (secretaresse van het bestuur), die voor fraaie lange jaarverslagen zorgde, hadden ook de mannelijke koorleden veel respect. Wieke de Nooij was in 1980 de eerste vrouwelijke voorzitter en vanaf dat moment is het regelmatig voorgekomen, dat vrouwen het voortouw namen. Het ledenbestand schommelde heel lang tussen de 110 en 150 leden, waarvan toch zo'n 30 tot 40 mannelijke, wat ook in die tijd een heel aardige verhouding in een koor was. Aanvankelijk bestond het ledenbestand nog uit behoorlijk wat jongere leden, trouw geworven uit protestantse kringen, maar geleidelijk vergrijsde het koor.

Tijdperk Jaap de Lange (1957-1984)

In de nieuwsbrieven van die jaren werd het koor regelmatig direct aangesproken en gemotiveerd door dirigent Jaap de Lange. In 1965 schreef hij een stukje getiteld: 'Wie de schoen past, trekke hem aan', ondertekend met 'de schoenlapper'. Over de mensen die liever zingen dan uitleg van de muziek krijgen, zegt hij: *'Dan vraag ik U: zijn we zingmachines of intelligente wezens? Eén keer goed begrijpen is meer waard dan tien maal gedachtenloos doorzingen. Maar de geest is dikwijls luier dan de stembanden. We vormen geen liedertafel, maar een naar buiten optredend koor met een 112-jarige reputatie'*. Zijn aansporing van de koorleden wierp toch vruchten af, getuige de

volgende recensie op 22 september 1966 bij de uitvoering van 'The Kingdom' van Edward Elgar (ook door de NCRV radio uitgezonden): *'de zangers en zangeressen leggen zich ook rekenschap af van de inhoud van het werk, hetgeen vooral ten opzichte van een oratorium, waar het publiek vreemd voor komt te staan, een belangrijke factor is...de koorklank was soms zeer expressief'*.

Jaap de Lange, de tiende dirigent van KOV (1921-2001) was een goede dirigent, muzikaal, perfectionistisch en bevlogen. Hij zorgde ervoor dat om de twee jaar, later, toen behalve Toonkunst ook het UOV meedeed, om de drie jaren een gave en gedegen Matthäuspassion werd uitgevoerd. Hij studeerde eerst medicijnen, maar na de oorlog deed hij uiteindelijk staatsexamen schoolmuziek. Jaap nam in 1984 na 28 jaar dirigentschap afscheid van het koor. Hij had nooit gedacht er zo lang te zitten, maar hij zag het koor ook in hoge mate als een sociaal gebeuren. KOV had in die tijd nog altijd een ledental dat schommelde rond de 150 leden. Uit een interview bij zijn afscheid: *'stemmen die wat minder worden hoef je niet meteen weg te sturen. Ook de koorleden zelf vinden het sociale element van belang. Voor de uitvoering van het concert houden we een koordag met een gezamenlijke maaltijd en we wandelen wat'*.

JAAP DE LANGE: van medicijnen naar de muziek.

Uit nieuwsbrieven en notulen

Het is 1967. De alten hebben het moeilijk. Zij zijn zo talrijk, dat ze tijdens uitvoeringen in Tivoli een 'stoelendans' moeten uitvoeren. Tijdens de repetities zitten ze op 6 rijen in het N.V. Huis, in Tivoli zijn er maar 5 rijen en dat maakt dat men te vaak voor verrassingen komt te staan. Menige klacht van de alten komt bij het bestuur binnen, maar het probleem lijkt onoplosbaar... omstreeks 1975 is er zelfs sprake van 57 alten die een zitplaats moeten hebben: *'de uitgerekte nekken moet soelaas geboden worden!'* In 1968 verlaat het koor het N.V. Huis als repetieruimte en verhuist naar de Fliednerzaal van huize Swellengrebel, waar meer ruimte is! Bloeiende jaren dus. Veel leden, een trouwe aanhang. In het jaarverslag van 1969 wordt vermeld, dat er thans 156 mensen lid zijn, waarvan 5 leden meer dan 30 jaar, één lid 50 jaar. Maar helaas, en die klacht vind je telkens weer terug, het verzuim is groot: gemiddeld 50 koorleden per avond. In eerdere notulen uit 1962 is sprake van het grootste verzuim (37%) bij de sopranen: *'verbeelden zij zich soms dat ze concertzangeressen zijn die de Matthäuspassion vaak genoeg hebben gezongen?'* De Matthäuspassion wordt desondanks dat jaar 3x uitgevoerd, waaronder 1x speciaal voor de schooljeugd. In totaal komen er 4500 bezoekers!

Nieuwe wegen werden ook wel gezocht. Eén van de hoogtepunten daarbij was het memorabele jaar 1970, toen "Kerkgezag" samen met het USKO onder Jaap Hillen het gehele Weihnachtsatorium uitvoerde. "Kerkgezag" zong op 22 december in Tivoli de eerste 4 cantates, het USKO op 23 december in de Pieterskerk de cantates 5 en 6. De recensies van dat jaar waren buitengewoon lyrisch. Het jaarverslag uit 1971 vertelt trots: *'Volgens de kranten hebben wij dit werk fris, ingetogen, gedegen en gecultiveerd gebracht. En hebt u gemerkt dat Kerkgezag geruisloos kan opstaan en gaan zitten? Stond ook in de krant! Wij hebben deze pluimen graag op onze hoed laten zetten!'*

Over de periode '80-'90 laten we twee ereleden aan het woord, beiden waren ook voorzitter van het bestuur. De verhalen van Wieke de Nooij, (1936), en Wil Versteeg (1934) zijn verschillend en toch zijn er ook overeenkomsten. Beiden kwamen uit een muzikaal gezin en leerden orgel of

harmonium spelen. Wieke was de dochter van een zendeling uit Nederlands-Indië, Wil kwam uit het kleine plaatsje Andel bij Woudrichem. Haar familie was orthodox gereformeerd, de kerk van Abraham Kuijper. Beiden hielden al jong veel van zingen en hadden al wat koorervaring voor ze lid werden.

Wieke de Nooij, inmiddels 55 jaar koorlid (!) werd als getrouwde vrouw met twee kleuters lid van “Kerkgezag” in 1963. Ze vond de donderdagavond een plezierige ontspanning en voelde zich direct thuis. In die tijd werd men vanuit de kerk op het bestaan van “Kerkgezag” gewezen. Het was de periode van een slagvaardig bestuur onder Piet Bogaard en Jo van Nes.

De tijdgeest van de Beatles, protestacties of democratisering drong nog niet zo door in grote delen van de samenleving. De koorleden toonden zich nog sterk gezagsgetrouw. Tijdens de koorrepetities zat Wieke te naaien, als ze niet aan de beurt was. Dat vond men beter dan kletsen en zo deed je toch nog wat nuttigs. Al in 1971, als jonge vrouw van 35 jaar, werd ze gevraagd voor het bestuur, eerst als bibliothecaris, later als vicevoorzitter en uiteindelijk als voorzitter van 1982-1987. Ze had toen al de nodige problemen meegemaakt in het bestuur, zoals in 1973 een persoonlijke crisis van de dirigent, die het hele bestuur en het koor meesleepte. Het bestuur was competent genoeg en elkaar toegewijd. Ook later ontkwam Wieke niet aan onderlinge conflicten in het bestuur en was het geen gemakkelijke taak om de vrede te bewaren. Belangrijk was dan om als bestuur heel duidelijk te zijn: *‘na ampel beraad werden dit soort moeilijke momenten in goede harmonie opgelost’*. Dat was (en is) echt de kracht van KOV. Maar uiteindelijk, vindt Wieke, gaat het in een koor om te zorgen voor mooie uitvoeringen en goed te zingen. Dat heeft ze al die jaren gedaan, met veel liefde voor de muziek en met hart voor het koor.

Wil Versteeg is 40 jaar een trouw koorlid geweest. In 1969 nam een nichtje haar mee naar het koor. Dat betekende een hele overgang: Wil en haar man waren net verhuisd uit Kraggenburg in de Noordoostpolder naar Utrecht, een compleet andere wereld! Zij vond “Kerkgezag” in die tijd deftig, het bestuur statig. Er zaten veel ‘gezeten’ Utrechtse in het koor. Voor een concert waren de dames altijd netjes gekapt, gekleed in lange (avond)jurken met mooie sieraden om. En toen werd zij gevraagd voor het bestuur en later zelfs als voorzitter (1992-1997). Wil had in die jaren te maken met Ton van Nierop, een goede dirigent, maar iemand met specifieke opvattingen over het repertoire! Dat leverde dan ook wel eens flinke discussies op in het bestuur. Als er een koordag werd georganiseerd, op een zaterdag, dan stonden haar dochters en zij in alle vroegte voor 80 mensen boterhammen en salades te maken. Haar man haalde voor dag en dauw een grote kist appels voor het hele koor. Al met al kijkt ze met veel plezier op haar koortijd terug. De mooiste herinneringen heeft ze aan de uitvoering van de *Elias* van Mendelssohn: ‘zo’n ontroerende boodschap uit het oude testament wordt daar verklankt. Je zat te rillen, zo ontroerend was dat’.

Feestend “Kerkgezag” duikt in het verleden

In 1978 kan het 125-jarig jubileum opnieuw op een feestelijke manier gevierd worden. Dit keer met een concert, een uitgebreide receptie en een diner voor de koorleden.

Het Jubileumboekje, dat ter gelegenheid van dit jubileum wordt gepresenteerd, is een zeer lezenswaardige en prachtig uitgevoerde bundel, voor geïnteresseerden een absolute must. Het archief wordt daarvoor door de koorleden Tieman en Gerritsen zagezegd 'binnenstebuiten' gekeerd!

De heer J. van Nes wordt gefeliciteerd

Opmerkelijk is ook het voorwoord van voorzitter P.W. Bogaard in het boekje: *"Meegroeiend met de tijd, zich verjongend, nog immer springlevend en bruisend van energie! Dankbaar voor wat was, met geloof in haar toekomst. Soli Deo Gloria!! ". Dit soort termen zijn vaak, wanneer ze bij jubilea gebruikt worden, niet helemaal waar. Maar hier zijn ze zonder voorbehoud van toepassing: Kerkgezag kan trots op zichzelf zijn, aldus het Utr. Nieuwsblad van 18 november 1978.*

Op dinsdag 21 november 1978 wordt een kort concert samen met het USO gegeven, namelijk: het Te Deum van A. Dvorák en de Messa di Gloria van G. Puccini met verschillende solisten. Daarna is er 'een geanimeerde en ongedwongen receptie'. Het bestuur vraagt de genodigden hun bijdragen aan het 'Jubileumgeschenk' te bestemmen voor een muziekinstrument bij het Blindeninstituut Bartimeus, geheel in de geest van het oude "Kerkgezag". Daarnaast geniet het koor op 25 november van een vrolijke feestavond in "Boschlust" in Zeist met een optreden van Jan Blaser.

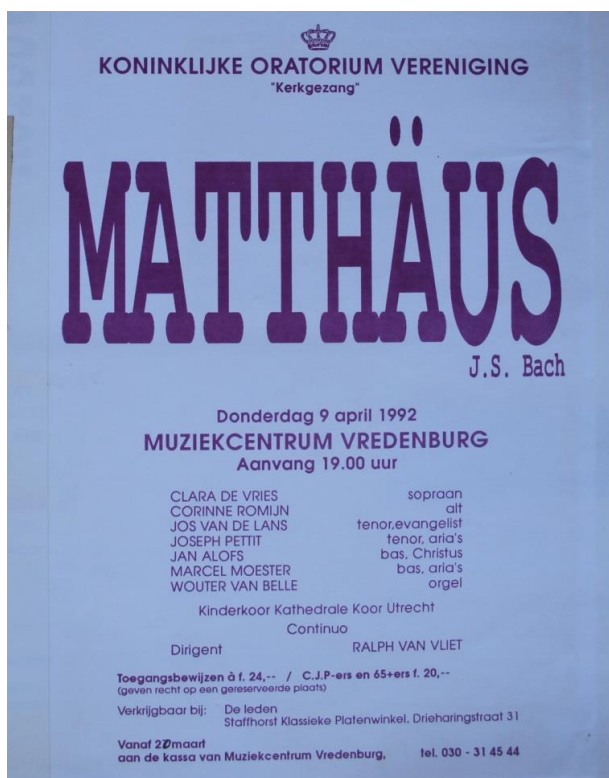

Hoofdstuk 6. Heroriëntatie

Vanaf 1984 (afscheid Jaap de Lange), maar meer nog in de jaren '90 tot ca. 2007, is er sprake van een overgangperiode en heroriëntatie. Deze periode wordt onder andere gekenmerkt door experimenten in de repertoirekeuze met bijzondere werken als de Missa Criolla en de Misa de las Indias. Het koor wordt opnieuw geconfronteerd met de afname van het ledental, jongeren willen geen lid meer worden van “Kerkgezag”, waarvan de naam te veel op een kerkkoor lijkt. Het aantal mannen neemt drastisch af. Er moet wat gebeuren. In deze periode valt ook de snelle wisseling van dirigenten op; het koor is zoekende.

Dirigenten en kwaliteit

Na Jaap de Lange kwam Richard Ram, een jonge man van even in de twintig. Hij wilde niets liever dan de Matthäuspasion een keer uitvoeren en dat

gebeurde dus ook. Een half jaar later was hij al weer vertrokken. Vervolgens werd gekozen voor Ralph van Vliet. *“hij heeft de meeste uitstraling”*, aldus het bestuur in 1987. Hij bleef dirigent tot 1993. Ook Ralph was jong, vrolijk, ondernemend en heel muzikaal. Er werd weer gelachen in het koor, maar soms ging hij in de repertoirekeuze wel eens te veel zijn eigen weg. Hij kreeg een verkeersongeluk en er kwamen invallers. Douwe Elderhuis was een van hen. Hij kon het eigenlijk niet goed aan en was dan ook na anderhalf jaar vertrokken.

Ton van Nierop, de volgende dirigent, bleef ruim 10 jaar, tot begin 2007. Er volgden in die tijd heel wat repertoire-discussies. Ledenenquêtes wezen uit, dat Ton van Nierop zijn eigen sfeer had, en eigenzinnig kon zijn. Hij zorgde voor goede uitvoeringen, maar onder zijn bewind heerste af en toe onvrede

onder de koorleden over de (te wereldse) repertoirekeuze en die onvrede nam in de loop der tijd toe. Het uitvoeren van de grote oratoria was daardoor, en door het dalende aantal koorleden, niet langer haalbaar. Het jaar 1996 was nog succesvol, met een koor dat nog 104 leden telde. In 1997 werd de Matthäuspassion voor het laatst uitgevoerd. “Kerkgezag” kon zich, voor de uitvoering van grote werken niet langer meten met koren als Toonkunst en UOV, het zou een eigen gezicht moeten krijgen. Sinds het USO als vaste begeleider was weggefallen, werden in de jaren ‘80/90 experimenten niet geschuwd: een educatieve avond met een musicoloog, muziek en beeld, meezingconcerten, meedoen aan de uitmarkten en korenpresentatie in de Janskerk, optreden in bejaardentehuizen, concerten samen met andere koren, kleinere kerkconcerten in de regio. Niet voor de eerste keer werd er gediscussieerd om een leeftijdsgrens in te stellen, maar in 1998 heette het: *‘niet de leeftijd maar de kwaliteit van de stem is het criterium. We gaan er vanuit, dat mensen zelf aanvoelen als het tijd is om op te stappen’*. Belangrijk was om naar een ander repertoire te kijken, passend bij een kleiner maar flexibel koor.

Toegangsbiljetten voor leden door de jaren heen

Aan de hand van een *kwaliteitsreglement* (2000) werken bestuur en haar leden hard aan de kwaliteit van het koor d.m.v. koorscholing, verplichte stemtesten en door vernieuwende muziek uit te zoeken. Maar lange tijd is er geen verbetering in de toestand van het koor. Het ledental neemt nog verder af tot een absoluut dieptepunt in 2006/2007 van ca. 36 leden, een enorm mannentekort en een forse aderlating bij de sopranen. In 2005 moet een gepland Poulenc-concert samen met een ander koor in de maand november wegens extreem slecht weer en verkeerschaos op het laatste moment worden afgelast. Dat betekent een enorme financiële strop waar niets tegenover staat. Er komt een ledenberaad: zal het koor fuseren met een ander koor of moeten zij zichzelf opheffen of een vrouwenkoor worden? Maar weer als zo vaak in de geschiedenis komt de ware KOV-geest boven! *'We moeten optreden, ons gezicht laten zien en het niet opgeven!'* Het is een klein koor nu, maar de leden zijn nauw betrokken bij elkaar. Nog steeds wordt ieder jaar een gezellig kooruitje georganiseerd en omstreeks die tijd doet het zogenaamde 'smoelenboek' zijn intrede. Daarna gaat het iets beter: er is enige ledenaanwas en in het jaarverslag 2006 heet het: *'het koor heeft het hoofd boven water gehouden'*. En dan komt het jaar van de 'wederopstanding'.

Tijdperk Itamar Lapid (2007-2009) en Arthur Koopman (2010-nu)

Nadat Ton van Nierop's contract was opgezegd en een bijna geheel nieuw bestuur was aangetreden moest het roer definitief om. Op relatief korte

termijn wordt als dirigent *Itamar Lapid* aangesteld, die wel zijn eigen voorwaarden stelt: verbeteren van de kwaliteit, waaronder stemvorming, stemtesten, koorscholing en thuisstudie. Een groei tot ca. 60 leden, meer tenoren en bassen, betere verdeling man/vrouw. Een goede sfeer en sociale samenhang en financiële gezondmaking van het koor. Dat alles

in een tijdsbestek van anderhalf jaar. De aanpak van Itamar wordt gewaardeerd en inspireert iedereen. Men durft weer, er zit vaart in de repetities en ze zijn afwisselend. Er wordt hard gewerkt tijdens de koorscholing, bij de stemrepetities en ook wordt er thuis gestudeerd. Op basis van niveau worden mooie korte stukken uitgezocht en met succes uitgevoerd. *'Na een periode van stilstand, of misschien wel achteruitgang, werken bestuur en leden van KOV met hernieuwde energie aan een koor.....waar leden met plezier naar toe gaan. Om de muziek en om elkaar (jaarverslag 2007).*

In 2008 blijken de doelstellingen grotendeels gehaald, hoewel de man/vrouw verhouding een bron van zorg blijft. De contributie wordt verhoogd. Dankzij de inzet van veel leden is het weer een vitale vereniging. Er waait duidelijk een andere wind. Het koor vindt een nieuwe repetitieruimte in het Muziekhuis in Lombok, dicht tegen Leidsche Rijn aan. Het aantal leden groeit met 18, waarvan 14 zijn gebleven. Het streefgetal van zestig is bijna bereikt!

KOV Utrecht
Koninklijke Oratorium Vereniging Utrecht

Concertprogramma

Najaarsconcert 2009
7 november **Purcell** Geertekerk

In these delightful pleasant groves
T
Welcome to all the pleasures
T
Dido & Aeneas
o.l.v Itamar Lapid

m.m.v. solisten Esther Putter, Marjolein de Graaff, Monique van der Hoeven,
Matthew Smith, Charlotte van Lijnden
en een klein orkest

Aanvang 20.15 uur
Toegangsprijs €15,- CJP/65+ €12,50

Geertekerk: Geertekerkhof 23, 3511 XG Utrecht

Het "Koninklijke" koor KOV Utrecht, één van de oudste koren in Utrecht, bestaat uit bijna 60 mannen en vrouwen. In de repetities wordt gezelligheid met hard werken gecombineerd. Elk jaar organiseren we een zomer- en najaarsconcert.
Kijk op www.kovutrecht.nl of mail naar Athy@deWitHuis.nl.
Bellen kan ook: 030 - 231 14 54.

KOV Utrecht werkt met een gevarieerd klassiek repertoire met Itamar Lapid als muzikaal leider. Het koor repeteert elke donderdagavond van 19:45 tot 22:15 uur. De kosten voor het lidmaatschap bedragen €17,- per maand. **Kom vrijblijvend luisteren en meedoen!**
Kaarten bestellen? Via email concert@kovutrecht.nl, telefonisch Athy de Wit 06-13270403 of aan de zaal.

Itamar, zelf een geoefend zanger uit het Groot Omroepkoor kan allerlei goede zangtips geven en de dynamiek verhogen. Hij brengt het koor in korte tijd op een hoog niveau. Uiteindelijk is hij 2 jaar gebleven. En toen moest KOV opnieuw op zoek. Allerlei proefdirigenten passerden de revue. Tenslotte wordt Arthur Koopman aangesteld in 2010; hij zwaait anno 2018 nog steeds het dirigerestokje. Zijn zoon Jeroen is al enige jaren vaste begeleider en treedt ook op tijdens de kleine concerten. Samen zorgen ze voor de uitvoering van mooie, inspirerende concerten.

De 21e eeuw brengt dus nieuw elan: de uitvoering van Dido en Aeneas van Henry Purcell onder leiding van Itamar Lapid in 2009 is één van de

hoogtepunten. Onder Arthur Koopman beleeft KOV op 9 november 2013 een groots jubileumconcert met Die Schöpfung van Haydn, dat in de beste traditie van het 160-jarig bestaan uitgevoerd wordt samen met het 185-jarig Utrechtsch Studenten Concert. Steeds vaker komt het voor, dat het koor voor combinaties met andere koren en orkesten kiest. Dit trekt méér en ander publiek aan en blijkt een goed wervingsmiddel. Om nog een laatste recent voorbeeld te noemen: het succesvolle ‘warme’ optreden van KOV op 28 januari 2018 in de Sint-Aloysiuskerk met Brahms, Dvorák en Schubert en het Requiem van Cherubini. Dit bracht veel en enthousiast publiek op de been.

Protestants karakter

Al sinds de jaren '80 staat regelmatig de bijzondere naam van het koor “Kerkgezag” ter discussie. Er gaan stemmen op om die te veranderen, omdat hij jongere leden niet aanspreekt en de associatie wekt van zingen in een kerkkoor. De naam daadwerkelijk veranderen blijkt echter niet eenvoudig. Lang wordt gedacht, dat deze vastzit aan het predicaat ‘Koninklijk’ en dat wil men absoluut niet kwijt. Er wordt lang gearzeld.

Nog in 1998 is in het KOV-Journaal te lezen: *'andere oratoriumkoren hebben vaak zo'n 'gewone' naam, laten we trots zijn op die van ons en er een begrip van maken! De naam is zo uniek en zo verbonden met de kerkhistorie van Utrecht dat het jammer zou zijn die af te schaffen...'*. "Kerkgezing", we hebben het al vaker gezien, was anderhalve eeuw nauw verbonden met de protestantse kerk en religie. In 1993 stond het nog duidelijk in het jaarverslag: *Opening: 'Wij zingen lied 481, vers 3 en 4, toepasselijk op de tijd voor Pasen. Daarna leest de voorzitter I Corintiërs 13 "Al sprak ik de taal" en gaat vervolgens voor in gebed'...* Slot: *'De vergadering wordt besloten met het zingen van lied 481, vers 1'*. Doch op 15 mei 1997 wordt in de jaarvergadering voorgesteld om na het afsluitende gezang geen gebed meer te laten volgen. Liever een psalm voorlezen of een gedicht met christelijke inslag. Een gebed is altijd traditie geweest. De vraag is: hoe denkt het koor daar nu over? Van de leden was in al die jaren ongeveer 60/70% kerkelijk betrokken, hoofdzakelijk protestants, 30/40% niet kerkelijk. Maar volgens een enquête eind jaren negentig waren de percentages inmiddels opgeschoven van 25/30% aangesloten bij een kerkgenootschap en de rest was niet kerkelijk gebonden. Een duidelijke verschuiving dus, waardoor het koor een ander karakter kreeg. In 2000 wordt dan definitief een nieuwe weg ingeslagen. Het bestuur neemt het besluit voor een

'restyling' van de vereniging. Er wordt onderkend, dat de christelijke grondslag voor een flink deel van de nieuwere leden niet relevant meer is. Het koor zoekt dan een nieuwe identiteit, vervat

in een nieuwe naam en een eigentijdse uitstraling en persoonlijke zingeving, die recht blijft doen aan de wens van de oprichters: *"samen muziek maken als inspiratiebron voor het persoonlijke leven, waarbij de bindende factor in de vereniging het besef is, dat muziek van alle tijden en alle gezindten is"*.

Naamsverandering en behoud Koninklijk

In 2003 zal KOV haar 150-jarig bestaan vieren en is het tijd voor bezinning. Het ledental neemt nu zeer snel af, het koor vergrijsst en het aantal mannelijke leden zakt zienderogen. Er moet iets gedaan worden. Wederom is het crisis en dit keer ernstig. Het bestuur komt in 2000 met een ambitieuze beleidsnotitie, getiteld : 'de koers voor nog een eeuw ' met een aantal belangrijke uitgangspunten, die grotendeels in werking worden gezet:

- 1) Naamsverandering met handhaving koninklijk;
- 2) Kwaliteit als kenmerk. Opstellen van een *kwaliteitsreglement* met opkomstplicht, discipline tijdens de repetities, stemvorming, koorscholing, toelatingseisen lidmaatschap en periodieke toetsing van de kwaliteit van de stemmen, ervaren en goed geschoolde leiding;
- 3) Nieuw repertoire en programmakeuze; qua stijl en profilering grotere groep (ook jonge) mensen aanspreken in samenwerking met (jonge) koren en orkesten. Het accent zal blijven liggen op religieuze muziek maar 'uitstapjes naar wereldse muziek zullen niet uit de weggegegaan worden';
- 4) Uiteraard goede publiciteit en communicatie met de leden over dit alles.

Voor de naamsverandering komt een commissie, die voorbereidingen gaat treffen voor de aanpassing van de statuten en van het huishoudelijk reglement. Het voornemen is om 'Kerkgezag' de eerste jaren nog klein af te drukken en na 2003 helemaal weg te laten. Zo was de naam informeel aangepast, KOV omgezet van een protestants-christelijke vereniging naar een algemene vereniging. Het behoud van het predikaat 'Koninklijk'

daarentegen had nog een lange weg te gaan. Al vanaf de jaren '70 is het een telkens terugkomend item op bestuursagenda's geweest. Alle mogelijke mensen hebben pogingen gedaan om te achterhalen, hoe het nu met dat predicaat 'Koninklijk' zat en steeds was men bang om dit te verliezen. Pas in 2012 wordt duidelijk dat het koor in grote meerderheid bijzonder hecht aan het behoud van 'Koninklijk' voor de toekomst.

Het is *Jos Maas* (*bestuurslid, hier op de foto rechts*) die alle eer toekomt, dat dit uiteindelijk gelukt is. Met enorme inspanning en niet aflatende volharding heeft hij met de juiste ambtelijke autoriteiten contact gezocht, de vereiste documenten verzameld, het 160-jarige koor

beeldend geschetst en de aanvraag aan Zijne Majesteit breed onderbouwd. KOV mag met recht trots zijn. Sinds 7 september 2016 heet het koor nu officieel en voluit: "Koninklijke Oratorium Vereniging Utrecht".

KOV-Journaal

Al in de jaren '40 en '50 kwamen er af en toe circulaires uit om het koor te informeren, meestal vlak voor concertuitvoeringen. Vaak stond hier ook wel een soort peptalk van het bestuur in, om trouw op de repetities te komen, om kaarten te verkopen en om nieuwe leden te werven. In 1991 zag het 'KOV-Journaal' het levenslicht. Dat was iets nieuws, vooral bedoeld om leden te stimuleren, te informeren en de band te versterken, zodat zij niet pas op de jaarvergadering zouden horen waar het bestuur mee bezig was. Tot 1999 verscheen het journaal als klein gekleurd tijdschriftje op papier, later na 2000 werd het steeds meer digitaal, mooi uitgevoerd en van veel kleurenfoto's voorzien. Naast informatie over muziek, zingen en concerten bevatte het de

vaste 'lief en leed' rubriek. Uit deze blaadjes valt heel wat over de sfeer in het koor te halen, wat nog steeds herkenbaar is:

'Het was een prachtige avond in mei. Er was een goede opkomst, alleen de tenoren hadden het laten afweten: er waren er slechts twee deze avond.....Er werd begonnen met Ave Verum van Mozart.....een prachtig stukje muziek..... Ik fluisterde tegen Niesje.....'Het is toch een leuk koor, hè Niesje''. Dat beaamde ze. Ze zei dat ze al 60 jaar op dit koor zat en tien jaar geleden daarvoor een onderscheiding had gekregen. Op het koor zitten mensen van allerlei leeftijden; dat maakt het spannend! Na het Ave Verum volgde het Ave Maria van Bruckner. "En toen was het pauze..... Veel mensen hebben hun drankje buiten op het plein opgedronken. In groepjes werd er volop gepraat . Iedereen kwam aan het woord; je hoeft je op dit koor niet verloren te voelen.....Tot slot vertelde Ton nog de mop van Beatrix, Claus en de bitterballen. Ik denk dan: "als ik maar geen bitterkoekje word"... en gingen wij allen voldaan weer huiswaarts".

Jubilea

KOV staat in de traditie om haar jubilea te vieren, zij het niet altijd op

dezelfde wijze. Daar werd traditioneel jarenlang voor gespaard. Geregeld werd nog teruggegrepen op het oude fenomeen 'musicale verlotingen',

tot in de jaren '90 toe: 'Er werden door Piet (door hemzelf geborduurde) kussensloopjes verloot voor 1 gulden het stuk. Dan waste je zo'n sloopje en wist je niet wat je er mee moest doen. Doch het ging om de opbrengst, bijv. om een jubileum te kunnen vieren en daar deed je het voor!'

Het 130-jarig bestaan in 1983 ging gepaard met een grootse bingo-avond. Er wordt maar liefst f1.234,10 bij elkaar gespeeld en overhandigd aan de 'Stichting Vrienden van Kerkgezag'.

Het Jubileumconcert in 1988 (135 jaar) brengt iets nieuws: het zingen van 'Die Jahreszeiten' middels een dia-presentatie 'boven het koor uit', niet alleen hoorbaar, maar ook zichtbaar.

1993 (140 jaar) Een feestavond in de aula van College Blaucapel; het koor zingt samen met oud-leden uit haar repertoire; er wordt een feestlied ingestudeerd en het eindigt met een gezellig samenzijn.

2003 (150 jaar) Om het jubileum te vieren wordt een grote reüniebijeenkomst georganiseerd in de Jerusalemkerk; er is een 'Zing-in', met hapje en drankje en een tentoonstelling met oude voorwerpen, documenten en foto-albums. Er wordt een nieuwe weg ingeslagen in de muziekkeuze: het koor voert de Misa Criolla en de Misa de las Indias uit, begeleid door een ensemble dat Zuid-Amerikaanse instrumenten bespeelt.

2008 (155 jaar) Uitgave van een Jubileumkrant tevens pr-instrument voor nieuwe leden, vooral gericht op het heden en de toekomst; naast de geschiedenis en informatie over de huidige KOV, ligt het accent op wat de leden er zelf van vinden.

Enige uitspraken: 'Kippenvel als het ineens harmonie wordt'; 'Zingen is een tegenwicht tegen al mijn dagelijkse drukte'; 'Het samen als koor iets moois maken, geeft een goed gevoel'; 'lid zijn van een koor...heeft als extra, dat 'je aardige mensen leert kennen'; 'Samen aan iets werken, dat geeft voldoening, dat geeft binding'.

Een selectie van gezongen werken

Tussen 1853 en 2018 heeft KOV tenminste 115 verschillende werken gezongen. Helaas is, vooral in de beginjaren van het koor, niet altijd bijgehouden in welke jaren welke muziekstukken werden uitgevoerd.

De eerste noteringen noemen F. Mendelssohn's Psalm 114 in een uitvoering in 1883 en een Feestcantate t.b.v. de onthulling van een standbeeld van Jan van Nassau op het Domplein, in hetzelfde jaar. In 1903 werden uitgevoerd Gezang 251 van J. Bastiaans, de Reformations-kantate van A. Becker en de Feestouverture van C. Coenen t.b.v. het 250-jarig bestaan van de Universiteit. Tot WOI stonden meermalen stukken van de grote componisten op de agenda. Genoemd worden: G.F. Händel (Joshua, 1905 & 1912), J. Haydn (Die Jahreszeiten, 1908 & 1909 en Die Schöpfung, 1906) en F. Mendelssohn (Elias, in 1904 en 1912).

Sinds 1936 verzorgde KOV bijna jaarlijks een uitvoering van de Matthäuspassion van J.S. Bach; ook werden in de jaren 1930 tot WOII onder meer Moses van M. Bruch, Grosse Messe van A. Bruckner naast stukken van de eerder genoemde componisten gezongen.

Vooraf tussen 1980 en 2017 werd het repertoire aanzienlijk verbreed, naast religieuze werken stonden ook

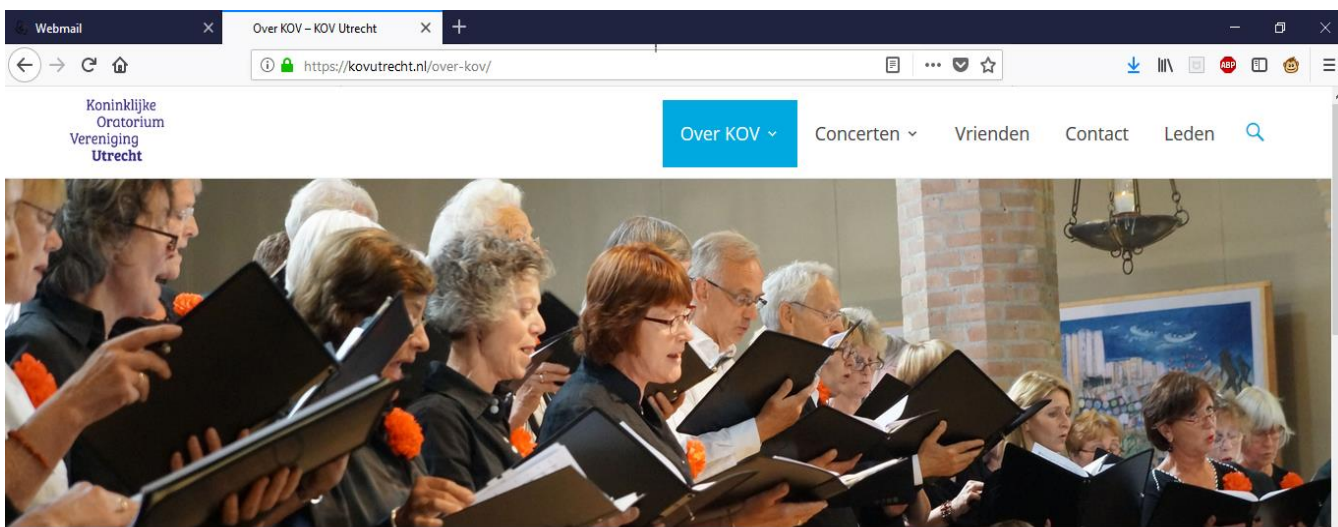
wereldse liederen, delen van opera's en muziek van moderne componisten op het programma. Muziek van Rutter, Mass of the children; Poulenc, Gloria en Les Martyrs; Vaughan Williams, 5 Mystical Songs en The dark-eyed sailor; Britten, A Ceremony of Carols etc. werd toegevoegd aan het repertoire.

Een aantal muziekstukken, met name die van de bekende componisten, is sinds de oprichting van KOV vaker ten gehore gebracht. Meer dan 3 keer werden uitgevoerd:

J.S. Bach	Matthäuspassion, 30 keer, tussen 1936 en 1997
J. Brahms	Ein Deutsches Requiem, 3 keer, tussen 1965 en 1990
A. Bruckner	Grosse Messe in f klein, 3 keer, tussen 1934 (t.b.v. noodlijdend USO) en 1951 Te Deum, 7 keer, tussen 1946 en 2000
A. Dvorák	Te Deum, 4 keer, tussen 1978 tot 1988
E. Elgar	The Kingdom, 3 keer, tussen 1953 en 1982,
G. Fauré	Requiem, 4 keer, tussen 1947 en 2011) en Cantique de Jean Racine, 5 keer, tussen 1997 en 2011
G.F. Händel	Messiah, 6 keer, tussen 1954 en 1991
J. Haydn	Die Schöpfung, 6 keer, tussen 1906 en 2013 en Die Jahreszeiten, 6 keer, tussen 1908 en 1988
F. Mendelssohn	Elias, 6 keer, tussen 1904 en 1986
G. Puccini	Messa di Gloria, 4 keer, tussen 1978 en 2002
G. Rossini	Petite Messe Solennelle, 3 keer, tussen 1994 en 2016
F. Schubert	Mis in G groot, 3 keer tussen 1999 en 2008

De vernieuwde website

Sinds juni 2017 heeft KOV een nieuwe website: <https://kovutrecht.nl/>, verzorgd door Mieke van Rein, met informatie over concerten, repetities en verslagen in beeld en geluid van recente uitvoeringen. Met tevens veel achtergrondinformatie betreffende het koor. Voor leden en niet-leden.

Stichting Vrienden
Koninklijke
Oratorium
Vereniging
Utrecht

In dit boekje mag een bijdrage van de Stichting Vrienden van KOV Utrecht niet ontbreken!
“Waarom niet?” zo vraagt u zich misschien af.

Ontstaansgeschiedenis van de Stichting Vrienden
Het was in het jaar 1978 dat tien zeer betrokken en wijze leden van KOV de hoofden bij elkaar staken. Wat was er aan de hand?

Donkere wolken hadden zich samengepakt boven het koor; al jaren daalde het ledenaantal en daarmee de inkomsten. Daarnaast zouden door gewijzigd overheidsbeleid de jaarlijkse subsidies voor de concertuitvoeringen - een onontbeerlijke bron van inkomsten - drastisch worden verlaagd.

Het voortbestaan van het koor kwam op het spel te staan.

De tien betrokken leden besloten een fonds in het leven te roepen om het voortbestaan veilig te stellen. Voor het beheer van het fonds werd een Stichting opgericht. Er werd ruim gedoneerd, het koor was gered!

De jaren die volgden

In de jaren die volgden op de oprichting van de Stichting, gingen de donaties door. Daardoor én dankzij goed financieel beheer, kon er een vermogen groeien dat groot genoeg werd om calamiteiten van het koor op te vangen. Sinds 1978 is dit een aantal keren gebeurd. Zo droeg de Stichting bijvoorbeeld in 2005 de kosten van een concert dat wegens een hevige storm letterlijk moest worden afgeblazen.

Tot op de dag van vandaag fungeert de Stichting als een financieel vangnet voor calamiteiten die zich overigens gelukkig sinds 2005 niet meer in die mate hebben voorgedaan. Inmiddels is vastgesteld dat het vermogen niet verder hoeft te groeien, maar uiteraard wel goed beheerd moet blijven worden.

Meer dan alleen financieel vangnet

Dankzij het opgebouwde vermogen, kan de stichting zich voorlopig nog verheugen in een jaarlijks rendement. Daarnaast werft de Stichting sinds een aantal jaren Vrienden die garant staan voor een jaarlijkse bijdrage.

Met veel plezier laat de Stichting het jaarlijkse rendement uit het vermogen en de bijdragen van de Vrienden ten goede komen aan speciale projecten van het koor. Zo leverde de stichting een bijdrage in de kosten van een video-opname van het jubileumconcert 5 jaar geleden dat te zien is op de website van KOV Utrecht; maakte het de organisatie van een zangworkshop in het kader van een ledenwerfactie mogelijk; ondersteunde het de komst van een vaste pianist bij de repetities en honoreerde de Stichting graag het verzoek de kosten te dragen voor het maken van dit jubileumboekje!

Word Vriend van KOV Utrecht

Graag verwelkomen wij ook u als Vriend!

Voor een bedrag van € 35,00 per jaar is dat al het geval, een hoger bedrag mag natuurlijk ook. Via www.kovutrecht.nl kunt u zich aanmelden.

Als Vriend maakt u aanspraak op de volgende faciliteiten:

- tijdige toezending van data en programma van de concerten
- twee toegangskaarten tegen een lager tarief
- twee goede, gereserveerde plaatsen per concert
- van tevoren toezending van 1 programmaboekje

Hoe groter onze Vriendenkring, hoe liever het ons is!

Athy de With

Voorzitter Stichting Vrienden van KOV Utrecht

Colofon

© 2018 KOV Utrecht

© 2018 Tekst Frederiek Eggink

Redactie: Annelies Bannink, Tieke Smit en Victor de Ruiter

Foto's en illustraties, voor zover te achterhalen, zijn uit het archief van KOV Utrecht met uitzondering van de foto's op p. 6, 10, 19, 20 en 21. Deze zijn uit het beeldarchief van het Utrechts Archief.

De foto's op p. 31, 32, 42, 47 en 50 zijn gemaakt door Victor de Ruiter.

De foto van Wil Versteeg op p. 39 is gemaakt door Pieter Jan Mellekers

Layout en vormgeving: Victor de Ruiter

“Schoone accoorden en heerlijke melodieën”: van ‘Kerkgezag’ tot KOV Utrecht, 1853-2018

Begonnen in 1853 als protestants ‘Zanggezelschap ter verbetering van het Kerkgezag’, groeide de vereniging in de loop der tijd uit tot een koor dat een belangrijke plaats innam (en inneemt) in het Utrechtse muziekleven. Hoewel goed samen zingen en plezier beleven altijd centraal stond in het koor, zijn er grote verschillen in gebruiken en gewoonten, in aankleding en sfeer toen en nu. Vergelijk alleen al de foto’s van een kooruitje op de voorkant en de achterkant van dit boekje!

Hoe uiteindelijk in de 21^e eeuw de naam ‘Kerkgezag’ werd omgezet naar ‘Koninklijke Oratoriumvereniging’, dat is het verhaal dat KOV op haar 165^e jubileumjaar wil vertellen.

Het boekje is geheel gebaseerd op notulen, programmaboekjes, foto’s uit nog bestaande archieven, plakboeken en interviews.